

KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 7

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

3. APRÍLA 2019

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

Ach, zlé sú časy!
Na všetky strany
svet žertvuje bohom zlatým.

Ale nechaj mi
národ bez hany;
národ patrí
k veciam svätým!

(A. Sládkovič:
Nehaňte ľud môj!)

Osemdesiate výročie vyhlásenia štátnej samostatnosti bolo nielen príležitosťou dôstojnej, i keď len skromnej, spomienky na túto historickú udalosť, ale aj vítanou chvíľou pre kritikov, nežičlivcov a protivníkov prejaviť svoje výhrady a vyliat svoje – väčšinou neznalosťou a občas slepou nenávisťou motivované – city, aby znesvätili, čo je ich rodákom sväté. Pre nich je Slovenská republika rokov 1939-1945 absolútnym zlom a priznať jej niečo dobré a pekné je priam hriešne. Nevedia nájsť ani jednu ľudskú črtu a voči tým, čo ten štát v ťažkých vojnových rokoch spravovali, nemajú ani len jedno uznanlivé slovo pre ich náročnú prácu. Aj v takých prípadoch, kde ide o zjavne pozitívne stránky problému, sa usilujú znehodnotiť podstatu veci, pripísať výsledky mimoriadnym okolnostiam, alebo „politicky korektným“ osobám. Komukoľvek, len nie tomu a tým, komu tá zásluha patrí.

Príkladom takého neprofesionálneho a nesprávneho prístupu je aj hospodárenie na Slovensku v rokoch trvania prvej Slovenskej republiky. Opäť čítame – a to nielen v predsudkami zaťažených denníkoch ako SME, Pravda, Denník N – ale aj tam, kde by to človek nečakal, výklady a poučenia, že čo bolo, nebolo, alebo vlastne bolo celkom inak. Tak napríklad na portáli POSTOJ varuje Lukáš Krivošík:

„Spomienkový optimizmus o životnej úrovni v období slovenského štátu treba korigovať.“ Podľa neho predovšetkým treba korigovať mienku arcibiskupa Sokola, ktorý „sa v roku 2006 podelil s verejnosťou so svojimi spomienkami na detstvo za slovenského štátu a vyvolali jeho slová búrlivú mediálnu odozvu. „Nič nám nechýbalo, pritom bola ale vojna,“ povedal vtedy pre televíziu TA3.“ Vraj to

Snímka: Teodor Križka

Arcibiskup mal pravdu

nemal povedať, lebo to nie je pravda.

Autor Krivošík vysvetľuje, že tu išlo iba o „relatívne zvýšenie životnej úrovne počas vojnovnej konjunktúry za slovenského štátu.“ Vraj: „Životná úroveň za slovenského štátu, ktorou toľko operujú aj jeho dnešní zástancovia, bola čiastočne dielom politiky jednotlivcov, stojacich v skrytej opozícii voči HSES a usilujúcich sa obnoviť Československo.“ A prezrádza aj mená týchto „špičkových odborníkov z radov regionalistov: Imrich Karvaš a Peter Zát'ko.

Slovenské hospodárstvo bolo údajne úplne podriadené potrebám nemeckej vojnovnej ekonomiky, lebo vraj, „keď podnikatelia na Slovensku chceli z vlastnej iniciatívy rozbiehať napríklad výrobu klavírov, hračiek, kočíkov, žehličiek či dokonca šnúrok do topánok, z Berlína dostali stopku.“

Inde, s odvolaním sa na také ekonomické autority ako Ivan Kamenec a Katarína Hradská, tvrdí, že „robotnícke mzdy v rokoch 1938 až 1944 stúpili asi o 80 percent. Na druhej strane, inflácia bola ešte rýchlejšia. Životné náklady sa zvýšili o 118 percent.“

Na inom mieste nás informuje: „Rozvoj slovenskej ekonomiky brzdili nielen Nemci, ale aj nedostatok surovín a časom tiež pracov-

FRANTIŠEK VNUK

ných síl. V zásobovaní dochádzalo k výpadkom a po pri čoraz zošňurovanejšej oficiálnej ekonomike vznikol čierny trh s nedostatkovým tovarom.“

Podobne skreslený a zľahčujúci pohľad na hospodársku situáciu podáva aj pracovník Ústavu pamäti národa Tomáš Klubert, ktorý v relácii „Na rovinu“ v rozhovore s Marekom

Vagovičom tiež „nesúhlasí s názormi, že tu bol blahobyť, ako tvrdil napríklad bývalý trnavský arcibiskup Ján Sokol“.

Hospodársku situáciu Slovenska v rokoch 1939-1945 treba hodnotiť v rámci vtedajších okolností a v porovnaní so situáciou, aká bola okolo nás. V tomto smere je dôležité zdôrazniť, že po osamostatnení Slovenska naše hospodárstvo nielen že neskrachovalo, ako to predpovedali a škodoradostne očakávali naši susedia, ale znamenalo pozoruhodný vzrast a zabezpečilo ľuďom takú mieru blahobytu, aká nebola v nijakom stredoeurópskom štáte. Tento nepopierateľný úspech nemožno vysvetľovať „vojnovou konjunktúrou“, Tí, čo toto tvrdia, dlhujú nám vysvetlenie, prečo „vojnová konjunktúra“ nepovzniesla podobne aj hospodárstvo v Protektoráte, Maďarsku, Rakúsku, Rumunsku, Poľsku? Prečo práve na Slovensku, na ktoré

po 14. marci 1939 české krajiny prestali doplácať, ktorému v novembri 1938 Maďari odobrali najúrodnejšie oblasti a ktoré podľa L. Liptáka (na ktorého sa L. Krivošík tak autoritatívne odvoláva) Nemci vykorisťovali a drancovali? Ak slovenská ekonomika prosperovala ozaj len zásluhou špičkových odborníkov ako Karvaš a Zát'ko, prečo nenapredovala rovnakým tempom po vojne, keď Karvaš a Zát'ko už nemuseli pracovať v „skrytej opozícii“, ale v obnovenom Česko-Slovensku, na obnovu ktorého takým podstatným podielom prispeli?

Príkladom a dôkazom podriadenosti Slovenska potrebám nemeckej vojnovnej ekonomiky, má byť zákaz „výroby klavírov, hračiek, kočíkov, žehličiek či dokonca šnúrok do topánok“. Nuž pokiaľ ide o tie hračky, tie sa na Slovensku vyrábali aj počas vojny.

(Pokračovanie na 4. strane)

Zdá sa, že vstupujeme do nového obdobia. Tzv. systémové strany vyčerpali svoj potenciál. Zložitost' politického zápasu ich zomlela. Nasatelo obdobie prepriahania, nie nepodobné na rok 1998, keď sa na druhý pokus podarilo vytlačiť od moci štáto-
tvorné sily. Pomohla tomu stará osvedčená taktika: biť, biť, biť hlava-nehlava, od rána do večera, každý deň, pravda či nepravda, len biť a lamentovať, čo len bude ďalej so Slovenskom. Naostatok sa Vladimír Mečiar stretol s Brzezinským a následne podľa vlastných slov nespál do rána. Takto prehrál Mečiar, sčasti dobrovoľne, sčasti dobrovoľne pod nátlakom, ako sa hovorí. Následne sme získali na dve volebné obdobia zlepenec, ktorý držal pokope iba pioniersky sľub, že Slovensko dovedie do EÚ a do NATO.

Roku 1999 však NATO zaútočilo na Juhosláviu, nie bez

Mata Hari

TEODOR KRIŽKA

slávnej účasti dzurindovského Slovenska, ktoré otvorilo svoj vzdušný priestor pre americké bombardéry. To bola riadna snehová guľa do slovenských očí.

Na vlne antimečiarizmu, ale aj pod vplyvom všeobecného sklamania, sa k mocenskému kormidlu vyšvihol Ficov Smer. Možno k tomu dopomohol aj pomerne zabúdaný fakt, že na mocenskom pozadí zasvietila kauza "skupinka". Nejdem širšie rozpisovať okolnosti, iba poviem svoju domnienku, že sa Dzurinda stal taký nepohodlný pre kruhy v pozadí, radšej prehltli pilulku v podobe Fica, ako by mali strpieť ešte ďalšie obdobie vlády "zlepenca!"

Situácia sa opakuje, tentoraz už nie s Dzurindom, ale Ficom. Vyzerá, že je pripravená lepšie ako po minulé pokusy o prevrat. Médiá vytvárali dlhé obdobie zdania chaosu. Vražda novinárov plní úlohu tzv. únosu prezidentovho syna z deväťdesiatych rokov. Smeru nepomáha ani boj s tzv. extrémizmom, ani zriadenie NAKA, ani plač pri múre nárekov. Dokonca nepomáha ani podkup opozície cez grantový systém. Ako sa vraví, s jedlom rastie chuť. Do toho zákulisie prichádza s neopotrebovanou tvárou. Unavený slovenský elektorát naletí na "nepopísaný" list.

Opäť sme boli vystavení pred výber spomedzi dvoch podôb zla. Pred výber medzi slovenskou Mata Hari a kariérnym diplomatom, ktorý v súkromí môže pôsobiť ako usporiadaný človek, lenže to nie je všetko.

Takže čo dodať. Slovensko kráča ďalej po púšti.

Hrdo a verejne sme si pripomenuli 80. výročie vzniku slovenskej štátnosti

Milí bratia a sestry, hrdí Slováci, hrdé Slovenky, 14. marca 2019 sme si pripomenuli 80. výročie vzniku 1. Slovenského štátu. V rámci Ľudovej strany naše Slovensko sme pri tejto príležitosti organizovali niekoľko verejných spomienkových udalostí. Aj keď sa tieto udalosti niesli vzhľadom k aktuálne prevládajúcej politickej a kultúrnej ideológii v akosi pochmúrnej a nostalgickej nálade, v skutočnosti išlo o pripomenutie veľmi radostnej historickej udalosti, bez ktorej by budúcnosť slovenského národa bola prinajmenšom otázná. Veď veľmi dobre vieme, že všetky ostatné historické alternatívy by boli pre slovenský národ len horšie. Vďaka 1. Slovenskej republike, 1. Slovenskému štátu, ktorý vznikol v období tej najhoršej, najkrvavejšej, najdrastickejšej vojny v histórii ľudstva, v období 2. svetovej vojny, kedy v okolí, vo svete, zomierali desiatky miliónov nevinných ľudí, sa na Slovensku podarilo vybudovať akýsi ostrov stability a relatívneho mieru, aj keď nás smutné tragédie vojny neobišli úplne. Napriek tomu, že tento štát vznikol vo veľmi ťažkej historickej a geopolitickej situácii dosiahli naši predkovia naozaj

obdivuhodné úspechy. Podarilo sa vybudovať základy infraštruktúry, položiť a rozvinúť základy slovenského vysokého školstva, zlepšiť sociálnu situáciu ľudí a kultúrne obrodíť slovenský národ. Dnes sa však v médiách hlavného prúdu môžete dočítať o tom, že Slovenský štát v danom čase vlastne nikto nechcel a že pán prezident Jozef Tiso bol „vlastizradný zločinec“. Aj také veci sa v súčasnosti, bohužiaľ, v mainstreamových médiách píšú a píšú ich ľudia, ktorí sú prepojení viac na rôzne zahraničné mimovládne organizácie ako na slovenský národ. Títo ľudia to píšú kvôli tomu, aby vykorenili našu národnú hrdosť, aby sa zo Slovákov zase stal pokorný a nesebavedomý holubičí národ, aby prešli puto medzi našimi predkami a nami a aby potom následne prešli aj puto medzi nami a našimi deťmi. Aby sa Slováci neustále len klaňali, aby sa z nás všetkých stali takí istí na seba zameraní liberálni egoisti, akými sú oni sami. Pritom medzi súčasnými vládnymi politikmi nevidím osobnosť úrovne pána prezidenta Tisa, ktorý bol ochotný za Slovenský štát, za slovenský národ položiť vlastný život. Viete si predstaviť, že by v rovnakej situácii bol niektorý zo súčasných ús-

tavných činiteľov? Veď sú to ľudia, ktorí nemajú problém klamať a zavádzať národ pri úplne banálnych kauzách, niečo ešte pri problémoch, kedy by sa jednalo naozaj o otázky ich vlastného života a smrti. Tí ľudia, ktorí dnes najviac kritizujú z pohľadia svojich kancelárií a teplých obývačiek Slovenský štát a negatíva, ktoré bohužiaľ obdobie najkrutejšej vojny sprevádzali, nie sú schopní a nemajú odvahu vzoprieť sa ani len nejakej liberálnej smernici prichádzajúcej z Bruselu, niečo ešte postaviť sa vlastným telom a životom za obranu vlasti. Z toho zlého v našej minulosti sa poučme, ale nehanbime sa pripomínať si pozitívne okamihy slovenskej histórie, pripomínať si vznik 1. Slovenského štátu, pripomínať si pamiatku pána prezidenta Tisa. Nemáme dôvod hanbiť sa pred svetom za to, že sme bieli, že sme heterosexuálni, že sme kresťania, že sme Slováci a že sme hrdí na pozitívne momenty našej národnej histórie. To je predsa úplne normálne.

Zostaňte verní myšlienke slovenského národa aj v budúcnosti!

MILAN UHRÍK
poslanec NR SR
za LS Naše Slovensko

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK690900000000000170427664

Vo Veľkom slovníku cudzích slov sa význam pojmu „nadácia“ definuje: „/slov. + lat./ majetok venovaný na nejaký cieľ; základina; fond; dotácia“.

Aká je pôvodná „nadácia“, základina? Čo sme my ľudia dostali na počiatku sveta za základ?

Aká je následne naša základina? Kde a kedy sme sa zrodili? Komu sme sa zrodili? Pre koho? Pre čo? Tých otázok je veľa. A sú rôznorodé... Rovnako rôznorodé budú odpovede. Závisia od uhla pohľadu a cieľa.

Každý človek žije vo svete v istej jemu danej spoločnosti, v spoločenstve ľudí: rodina, škola, pracovisko... A to všetko jedinca formuje v interakciách. Existuje zákon akcie a reakcie; v školských laviciach sme sa na hodinách fyziky naučili, že ide o Newtonov zákon. Nežijeme teda v prázdnom svete...

Ľudská existencia, jeho jestvovanie, bytie, súcno má svoje prejavy navonok

Nadácia

v koexistencii so všetkým ostatným (vrátane s našim svedomím). Výsledok v závislosti od našich reakcií môže byť očakávajúc pozitívny, negatívny, prípadne neutrálny. Prírodzene, príjemný je nám prejav kladný, čo má súvis s našimi emóciami... Rovnovážny stav nášho vedomia i svedomia nastáva vo vyrovnanosti možností, podmienok a pozitívneho rozriešenia. Prebieha proces: má dať – dať.

Ako je to s našou základinou? S naším dávaním a prijímaním?

Ľudská bytosť si zabezpečuje istý príjem, o ktorý sa usiluje vynakladaním práce v najširšom zmysle slova. Zároveň má istý výdaj.

Naši predkovia na základe svojich pozorovaní nám zanechali poučnú rozprávku „O troch grošoch“. Symbolicky groše znamenajú: minulosť, prítomnosť a budúcnosť – v mieru-milovných, zdravých, jasne stanovených a vymedzených podmienkach –, čiže máme mať na pamäti život našich rodičov, nás i detí.

Ak však niečo vybočí z miery nášho ľudského určenia a poznania, z miery „mieru“, jedinec, jedinca prežíva/prežívajú nepokoj... Nastáva súťaž, rivalita, chaos, zápas, boj...

Ako asi „bežný“ človek s „bežným“ príjmom a počúvaním svedomia narába s tými svojimi grošími (nadobúdanými svojimi talentmi)? Koľko toho smie odložiť? Mysliac pritom na pomoc iným či solidaritu s ostatnými...

Lenže medzi ľuďmi sa postupom času v istých priestoroch vytvorili aj iné ciele – súvisiace s chtivosťou, so žiadostivosťou, s číťnosťou až po ovládnutie iného, iných... Aj takí sme my ľudia... Existuje predsa úslovie „Čo oči nevidia, to srdce nebolí“. Hoci v dejinách máme toho veľa veľa „napozorovaného“, a tak nemôžeme si nevedomom voť ani svet za našim obzorom...

Základinu máme od veku vekov zo šetrenia a prerozdelenia, teda rozumného uvažovania, zvažovania a konania s určitým cieľom, a odovzdávania ďalej.

Aké sú naše bežné ciele a bežné základiny? A akí sme, ako konáme, hoci rozprávka o prerozdelení grošov je uvažujúcemu človekovi dostupná vždy a všade...

Z minulosti sa máme poučiť, učiť, naučiť.

A aká je skutočnosť s majetkom venovaným na nejaký cieľ, nazývaný „nadácia“?

Nadácie zohľadňujú uhol a cieľ pohľadu ľudí – ich zakladateľov, prispievateľov či užívateľov, širiteľov i podporovateľov.

Možno ich poznať podľa výsledkov a následkov.

Všetko so všetkým súvisí...

ANNA KRAJEROVÁ

Antropologický experiment, alebo experiment s ľudskou prirodzenosťou?

Majme v úcte Bohom ustanovených pastierov Svätej rímskej Cirkvi. Túto Cirkev nám Boh dal nie preto, že sme dokonalí, ale preto, že sme hriešni. Ani Ježiš Kristus, ani Panna Mária na zemi pre seba Cirkev nepotrebovali. Ježiš je Boh a Panna Mária bola svätá od momentu počatia a na zemi nikdy nezahrešila.

Cirkev potrebujeme my hriešnici, aby sme mali prístup k sviatostiam, bez ktorých pokrstení veriaci človek nevie tento svet opustiť zmierený s Bohom. Boh je nekonečne milo-srdný do momentu, kedy žijeme a nekonečne spravodlivý po smrti. Diabol do ľudských srdc zasial obrátenú ideu. Hovoríme, že keby Boh bol spravodlivý,

DP. MARIÁN KUFFA

Milí bratia a sestry v Kristovi

neboli by vojny, ktoré zabúdame, že sú následkom konania hriešneho človeka a taktiež radi tak-voríme, že Božie milosrdenstvo je ho nekonečné, že je jedno v akom stave opustíme tento svet. Verme radšej Bohu a toto nám Boh nezvestuje.

Veľa útokov sa dostáva Cirkvi v dnešnom svete. Diabol proti nej obracia aj hriechy a skutky tých, čo slúžia jemu. Sú to predpovedaní vlci v baránkovom rúchu. Prosím Vás, zostaňte Cirkvi verní za každých okolností, pretože ona je tou loďkou, ktorú v zjaveniach svätého Dona Bosca nebesia zjavili ako istotu na rozbúrenom mori. Chráňte ju ako svoju matku. Tí ju zneužívajú na svo-je ciele, ktorí nazývajú jej autority bludármi len preto, že nezdieľajú nimi naordinovanú personálnu politiku. Beda kňazovi, ktorý by mlčal, keď treba hovoriť. Dobrý pastier nie je ten, ktorý dobre pasie, keď sa ovce samy pasú. Dobrý pastier je ten, ktorý ovce chráni, keď sa blížia vlci a aj biskup Orosch je týmto dobrým pastierom.

Veľa sa hovorí o politickom boji proti zlu a z tohto hesla sa stal aj politický slogan. Každý vidí zlo inde. Inde videl zlo Sovietsky zväz, inde ho vidí dnešný predstaviteľ Severnej Kórey. Kresťan vie, čo je a kde je zlo. Je to prekročenie proti Desatoru Božích prikázani. V Božom pláne je hierarchia hodnôt a hierarchia autority. Aj Desatoru Božích prikázani je zoradených hierarchicky, kedy od porušovania vyššieho zákonite prerážame nižšie. V Božích prikázaniach nám Boh chcel povedať, že človek a spoločnosť, ktorá sa od Neho odvráti, zákonite sa postaví proti matkám a otcom, životu a majetku blížneho. Prečo totiž mať v úcte majetok blížneho, keď ani život blížneho nemá žiadnú hodnotu?

Nenechajte sa znechutiť a zastrašiť v snahe o dosiahnutie lepšej spoločnosti, ale ako Božie deti nenaľeťme diablovej ponuke vybudovať spoločnosť a spravodlivosť bez Boha. Takáto spravodlivosť je totiž vždy nespravodlivosťou voči najslabším. Preto svätý Ján Pavol II. povedal, že buď bude Európa kresťanská alebo nebude. Ak Slovensko prestane byť kresťanské, tiež nebude.

Boh chce vidieť našu aktivitu, naše nasadenie. Oplŕvaný, bičovaný, vysmievaný Kristus sa nachádza medzi nami aj dnes. On je Cirkev. Aj dnes tak ako to počul Šavol pred Damaškom platí, že kto ide proti Jeho Cirkvi, ide proti Nemu. Niet väčšieho útoku na biskupa ako nazvať ho bludárom, teda niekým, kto vykonáva svoj úrad v roz-

pore s učením Cirkvi. Aj dnes tak ako na ceste na Golgotu pozerá, kto mu podá šatku, kto mu pomôže niesť kríž. Nenarodili sme sa náhodou do tejto doby. Boh vie, prečo nechcel, aby sme žili počas Prvej alebo Druhej svetovej vojny, ale teraz. Už pri stvorení sveta Boh vedel, že Ty sa narodiš do tejto doby. Nie preto, aby sme si my dnes užívali blahobyť a zatvárali oči. V každej vojne sú aj takí, ktorých sa utrpenie netýka a majú sa dobre, pretože zavreli oči. Boh nás na tento svet povolal, aby sme mali oči otvorené a pretvárali jeho spoločnosť na jeho obraz.

Kristus je ten istý včera, dnes a zajtra. Taký je však aj najväčší nepriateľ ľudstva – diabol. Každá doba pociťuje jeho účinky a Boh ho trpí len

preto, aby sa prejavilo zmýšľanie ľudí. Len na pokušení a v boji sa vie prejavíť udatnosť jemu verných. Aj dnešná doba má pred sebou nástrahy alebo biblicky tomu hovoríme znamenia doby, na ktoré musíme reagovať. Aj Boh očakával od vyvoleného židovského národa, že spozná znamenie doby a spásu, ktorú mu Boh v osobe Ježiša Krista priniesol.

Nič to nemení na tom, že tí, čo si mysleli, že sú dokonalí, poväčšine za Ježišom nešli. Aj preto sa Ježiš musel obklopiť verejnými hriešnikmi. Vtedajšia „elita“ na zanemenia doby nevedela reagovať a bola to vtedajšia elita, ktorá Ježiša ukrižovala. Vyhýbajme sa preto aj dnes označovaniu, že niekto z nás patrí medzi „súčasnú kresťanskú elitu.“ Kresťanstvo nie je náboženstvom elitárov, ale hriešneho ľudu. Keď sa Šavol stal Pavlom, zostúpil z trónu elitárstva. Ako predstaviteľ elity naháňal rannú Cirkev. Aj Krista dala ukrižovať vtedajšia elita židovského národa a vyhovel im elitár Pilát. Kristovi zostali k dispozícii hriešnici, ktorí však reagovali na Božie volanie. Aký pohľad elitárov to musel byť, keď pod ukrižovaným Ježišom kľáčala pobehlica s Ježišovou Matkou? Aké reči a kľebety o Ježišovi púšťali elitári, keď videli, že chodí za verejne známymi podvodníkmi a zločincami do ich domovov, nechá sa nimi hostiť a dokonca ich povoláva za svojich učeníkov teda tých, ktorí ho na zemi mali zastupovať? Koľkí z nás by dali plnú moc rôznym zlodejom a vrahom? Ježiš to urobil a urobil to preto, lebo videl, že u týchto ľudí prišlo k pravému obráteniu.

Pravé obrátenie je totiž spojené s horlivosťou slúžiť Bohu a za dobro v Božom pláne bojovať. Každý z Vás má v tomto pláne miesto. Ak nezabojujete, za Vás musí bojovať ešte väčšími niekto druhý, pretože Vaša pomoc chýba.

Veľa ľudí si zamieňa obrátenie sa s ospravedlnením sa. Keby Boh považoval ospravedlnenie za skutočne potrebný akt nápravy, Duch Svätý by nám to zjavil vo Svätom písme.

Faktom zostáva, že takéto slovo v evanjeliu sotva nájdeme. Pravé pokánie je totiž postojom a novým životným štýlom v súlade s Bohom. Nie ten sa obráti, kto sa ospravedlní, ale ten kto zmení správanie. Zachej vrátil štvornásobne to, čo nakradol. Neuspokojil sa s tým, že prestal kraďnúť. Pavol začal hlásať evanjelium, ktoré ako Šavol prenasledoval a udúšal. Nemáme zmienku o tom, že by Pavol prišiel k rodičom sv. Štefana a ospravedlnil sa im, že im zabil syna.

(Pokračovanie na 5. strane)

Zdá sa, že pozorujeme nezodpovedný experiment s ľudskou prirodzenosťou. Aj záujemcov o verejné funkcie možno rozdeliť na tých, ktorí sú za tento experiment s ľudskou prirodzenosťou a tých, ktorí sú proti. Diferencuje ich postoj k agende rodovej ideológie. Imigrácii, postoj ku kresťanských hodnotám, alebo ichrelativizácii. Ale nájdú sa aj takí, ktorí si myslia, že sa dá sedieť na dvoch stoličkách. Nedá sa. Nie div, že sa hľadajú authority, ktoré by odmietli tento experiment. Počul som jeden taký rozhovor odporcov tohto experimentu. Jeden profesor teológie hovorí druhému profesorovi teológie o angažovaní sa M. Kuffu. Som zvedavý akoby vedel odpovedať a obstať v rozhovore s veľkými teológmi na Západe. Poznamenal som, že v krajinách západu kde mali takých veľkých teológov, kresťanstvo je na ústupe v defenzíve, ba zaniká. Práve preto, že tam neboli kňazi podobní M. Kuffovi. Otázka je či na Slovensku je ešte dosť nezrelativizovaných katolíkov ku ktorým možno takto hovoriť. Zdá sa, že už nie je. Varovaním je stav katolicizmu vo Francúzku, ako na to poukazuje Besancon v knihe Sloboda a pravda. Píše, že cirkevný predstaviteľia boli ku všetkému chápaví. Zanedbali tak potrebné vysvetlenie k reálnym rozdielom, ktoré veriaci reálne zažíval, pozorovali v každodennom živote. Cirkevní predstavitelia ich prehliadali, v naivite „všetko chápajúceho“ pristupu. Môžem len dodať, že v Evanjeliu sú isté rozdiely zásadne vyjadrené bez ohľadu na okolnosti.

Nazdávam sa, že sa znova čaká väčší účinok od „dôstojnosti“ vedeckej autority v zápase so zlom. So zlom, ktoré sa skrýva za verejnú mienku. Platí, že všetci tak hovoria. U takýchto ľudí svätosť nezávaží. Veľká časť médií, robí všetko možné, aby zrelativizovali hodnoty. Potom aj antihodnoty sa stanú verejnou mienkou. Potom vedecká autorita vo verejnej mienke začína byť spájaná s ilúziou, že veda priniesie lepšie riešenie ako kresťanstvo. Dobro kresťanstva sa postavilo znovu proti dobrám vedy. Zlo chce aby sa človek obracal na vedu s motiváciou ospravedlnenia z vedy, bez Boha, alebo aj proti Bohu. Nie je to nová téma. Už v polovici dvadsiateho storočia o tom píše francúzsky filozof, personalista J. Maritain. Ale aj my máme takú skúsenosť za ateistickej totality. V súčasnosti sa robí veľa, aby verejná mienka mala takú silu, aby spochybnila osobnú prácu človeka so svojim svedomím. A pokúša ho aby bol v súlade radšej s verejnou mienkou. Pod týmto tlakom sa mení vnútorná reč ľudí, nebadane vstupujú do rozhovoru s antihodnotami. Ale takto vyrobená verejná mienka robí človeka pasívnym. Človek je iba determinovaný z vonku. Tí, ktorí takto podľahli, začínajú byť obyvateľmi sveta, ktorí s nimi už ako s osobami neráta. Sú nahraditeľní, zameniteľní, výrobitelní štruktúrami prostredia. A to po skúsenostiach s gulagmi a koncentračnými táborami by malo byť varujúce. Absolutizácia teórie štrukturalizmu, jej vyňatie s plurality iných teórií, spôsobuje, že absolútnom človeka je iba jeho prostredie, štruktúry

tohto prostredia. Ono vytvára toho človeka, tie štruktúry ho majú skôr ako on štruktúry. Touto absolutizáciou je devalvované aj to, čo by tá teória mohla priniesť, pri zachovaní významu ľudskej osobnosti. Človek už nie je hodnota odvodená od obrazu, na ktorý bol stvorený, od absolútnej hodnoty Božej. Každý jedinečný, nezameniteľný. Táto prislusnosť k Božiemu obrazu, že ten kto sa jej zriekol, ho už nechráni. Odovzdal sa do rúk teórie, ktorá o ňom hovorí, že on je „iba“ produktom prostredia. Je „iba“ na jeho obraz. Je „iba“ hmota, ktorá sa oživila štruktúrami prostredia. Rodič je „iba“ jeden možný aspekt prostredia, zameniteľný za iný. Preto to odoberanie deti rodičom v niektorých severských krajinách. Teda, že už nie sme aktívnym subjektom. Každý jedinečný, nezameniteľný. V tejto teórii aj vina je „iba“ k štruktúram v zmysle nejakej chyby. Vina už nie je vo vzťahu k Bohu a ospravedlnení z Božieho dobra. Ktoré obnovuje život človeka. Ostalo iba heslo, zreflektuj to a to. A to stačí. Ďalej už nie je nič. Rob čo chceš, iba to zreflektuj. Bagatelizuje sa rozhrášenie a eucharistia, ktorú môžu byť iba tak, že Bohočlovek potvrdil svoje božstvo nie len k dobrám tohto sveta, iba dobro robil, ale tiež v mori utrpenia ktorým ho vystavilo zlo ukrižovaním. Tým, ktorí žijú z ospravedlnenia z Boha a chcú vyplniť slová, choď a už viacej neheš, sa budú chcieť pripísať všetky hriechy sveta, len aby ich zreflektovali. Reflexia sa postaví proti rozhrášeniu. Hoci ona môže byť súčasťou spytovania svedomia pred sviatosťou zmierenia. Taký môže byť obvinený, že si nechce pripustiť mŕtvy skutok. Že ho potláča. Sociálnym tlakom ho budú nútiť aby volil reflexiu proti rozhrášeniu. Aby pripustil niečo čo nerobí. Potreba intimity sa považuje za pretváрку. Všetko sa musí udiat v hurjavku na revolučnom pláci, kde už chýba iba gilotína. Aj ja som bol takto šikanovaný. Ohrozilo to vzťahy v mojej rodine. Ale aby teória štrukturalizmu, alebo iná ateistická teória platila, bude považovaný veriaci za devianta a devianti za dobro sveta. Neuznáva sa rozhrášenie. Potom každý človek je už zameniteľný, každý s každým. Ba aj v takej prirodzenej roviny, ako sú rozdiely medzi mužmi a ženami. A čo horšie, takto v pasci tejto teórie zajatý človek vidí aj v druhých ľuďoch „iba“ nejakú redukciu. Niečo, čo môže vymeniť za hocičo. Manželstvo je iba sex. Rodičovstvo je iba samolúbosť rodičov. Obetavosť je iba nejakým komplex menejcennosti. Pracovné nasadenie je iba skrytá agresivita. Cnosti sú iba masky na zakrývanie nezreflektovaných pokleskov.Národ je a rodina sú prekonané kategórie. Pochopenie kultúrnych foriem vo vzťahu k ich tradičnému významu je iba ilúzia pre slabých. Takto si zlo vychováva človeka k tomu, aby si zvykol na mŕtve skutky. Oni sú „iba“ niečo čo treba zreflektovať. A všetko bude v novom svetovom poriadku. Nadčlovek je ten, kto už nepotrebuje ilúzie o manželstve, rodičovstve, hodnotách, obetavosti, cnostiach. On žije fikciou. Aj vy a ja sme iba fikcie.

Nadčlovek relativizmu je na svete.

Ale ľudom v rozdiel medzi tým, čo je a čo by malo byť, nestačí naplniť iba biologické potreby. Iba telesnosť. Psychická vrstva v človeku chce zmysel života. To znamená, že človek sa dovoľáva možnosti byť zodpovedný za etickú stránku svojho života. Ako prejav svojho seba určenia oproti silám neosobnej povahy, aj civilizačných systémov. A to znamená, že psychická vrstva v človeku v konfrontácii s tým, čo je a čo má byť, ujasňuje prislusnosť svojej psychickej vrstvy nielen k materiálnym predpokladom života, ale aj duchovnej sfére, v rozlíšení dobrého a zlého, časnosti a večnosti. Pomocou večne daných hodnôt z desatora. Potom materiálna zložka sa chápe ako predpokladova, pretože nestačí naplniť potrebu po zmysle života. Ale jej ťažké napĺňanie pre mnohých v súčasnosti rovnako konfrontuje zmysel života. Významný slovenský psychológ D. Kováč rozlišuje rudimentárnu osobnosť, ktorá väzí viacej menej iba v predpokladových zložkách, od osobnosti adjustovanej, ktorá reflektuje vonkajšie vplyvy sociálneho života a tak aj psychickú vrstvu a osobnosť kultivovanú, kde je osobnosť nakoniec regulátorom v prežívaní a prejavoch človeka. Podľa V. E. Frankla, ktorý rozvinul poznatky okolo zmyslu života, je človek osoba, ktorou niekto je a vyrovnáva sa s charakterom, ktorý má zaujímať k nemu stanovisko, pretvárať ho a stávať sa osobnosťou. V. E. Frankl uvádza, že náboženskost má človek vrozenú. Ale pred ním to povedali osobnosti nového zákona, že obraz Boha nosíme v sebe. Ale je dobre, že sa nanovo veci aktualizujú z rozličných optík. To znamená aj polarizáciu medzi končeným a večným.Ohraničeným, túsvetským a transcendentnom.Dobrým a zlým. Skúsenosťou a vedomým prislusnosti k bytiu nad nami, ktoré nás nekonečne presahuje. Takto sa kladú tieto a iné polarizácie pred človeka v kontexte jeho každodenného života ujasniť si svoje postoje. A kontemplovať túto skúsenosť.To znamená pokúsiť sa ju uskutočniť vo svojom živote. A to proti silám nihilizmu, ktoré sa budú usilovať zviesť človeka k súhlasu, že všetko to vyššie je iba ilúzia pre slabých ľudí, že človek je povolaný byť nadčlovekom. Spomínam si na jedného takého, ktorý razil názor, že počítače treba konštruovať čo najzložitejšie, aby sa vyradili hlúpi ľudia. O emóciách hovoril, že sú nepotrebné, iba rozum je potrebný. Potom je naozaj ťažké rozlíšiť, čo je dobré a zlé. Mať rád iných ľudí. Nazdávam sa, že toto je súčasťou škodlivého experimentovania s ľudskou prirodzenosťou.

Zatiaľ ešte môžeme voliť. Ale skúsenosť Stredoeurópanov a Východo európanov s totalitou je taká, že sloboda voliť skončí, ak ľudia budú voliť nadľudí. A dovoľia experiment s ľudskou prirodzenosťou, ako to bolo za totality. Pamätajme na to vždy, keď ide o to, kto bude v inštitúciách, ktoré sú dôležité pre európsku kresťanskú civilizáciu. Nezrádzajme. Buďme verní kresťanským princípom života. Pretože to je aj o tom, či si vieme vládnuť, alebo iba podliehame dojmom, ako zatiaľ ukazujú voľby prezidenta.

STANISLAV HVOZDÍK

(Pokračovanie z 1. strany)

Na vlastné oči som videl na výročných jarmokoch v našom okresnom meste šiatre s hračkami domácej výroby. A čo sa týka tých klavírov, je pravda, že sa nevyrábali u nás v rokoch vojny, ale nevyrábali sa ani po vojne a pokiaľ viem, nevyrábajú sa ani dnes. Toto je ozaj taká primitívna námietka, ktorú by prevýšila iba výčitka, že sa na Slovensku v rokoch vojny nevyrábali televízory a počítače.

Úplne falošné a zavádzajúce je tvrdenie, že „robotnícke mzdy v rokoch 1938 až 1944 stúpili asi o 80 percent. Na druhej strane, inflácia bola ešte rýchlejšia. Životné náklady sa zvýšili o 118 percent.“ Toto bol veľmi obľúbený argument marxistických historikov. Spomínaný L. Lipták v diele Slovensko v 20. storočí dokonca píše, že došlo k „stláčaniu miezd, ktoré tvorili svojou nízkou úrovňou jeden z hlavných konkurenčných triumfov slovenského priemyslu.“ Skutočnosť je však úplne iná. Gejza Medrický, ktorý bol v rokoch 1939-1944 ministrom hospodárstva a istotne pozná situáciu hlbšie a dokonalejšie než naši kritici, v svojich Rozpomienkach píše: „Za roky 1939-1943 sa zvýšili maloobchodné ceny potravín o 94%, ceny priemyslových výrobkov o 98%. Avšak mzdy za to isté obdobie sa zvýšili o 130%, k čomu treba prirátat ešte aj prídavky na deti. Prirátat treba aj vianočné, ktoré sa každoročne poskytovalo robotníctvu.“

Skutočné vysvetlenie úspechu je celkom jednoduché a prozaické: v rokoch 1939-1945 bola slovenská ekonomika v slovenských rukách. Usmerňovali a viedli ju ľudia, ktorým dobro ľudu a slovenské záujmy boli vecou srdca. A výsledok ich úsilia bol vzrast slovenského priemyselnej výroby, poľnohospodárstva a životnej úrovne, ktorý dodnes vyvoláva obdiv u každého nezaujatého pozorovateľa a bádateľa. O tomto hospodárskom napredovaní jestvujú mnohé spoľahlivé záznamy, takže sa nemusíme spoliehať na informácie socialistických historikov ako L. Lipták, ani postsocialistických ako I. Kamenec a K. Hradská. Stačí siahnuť na také štandardné a spoľahlivé pramene ako Štatistická príručka Slovenska (z roku 1947!), Výročné správy Združenia slovenského priemyslu z obdobia vojny, Hospodárske správy odboru pre výskum konjunktúry (ktorých jedným z troch redaktorov bol Imrich Karvaš). Tam je dôkladne zachytený hospodársky život na Slovensku v rokoch vojny.

Nie je mojím úmyslom citátni z tejto literatúry poukazovať, ako vzrastali jednotlivé odvetia priemyslu, ani citovať rozličné indexy a parametre. Uvediem iba jednu nepopierateľnú skutočnosť. Podľa výpočtov ekonóma M. Stádnika v roku 1938 národný

dôchodok Slovenska tvoril 15% celoštátneho dôchodku, ale v roku 1946, podľa výpočtov Slovenského plánovacieho úradu už činil 20,3 %. Ekonomickí odborníci Džuban, Kočtúch a Pračko v štúdiu uverejnenej v Ekonomickom časopise, uvádzajú, že v roku 1962 podiel Slovenska na celoštátnom národnom dôchodku činil 22,5%. Inými slovami: za šesť rokov slovenskej samostatnosti sa Slovensko vyrovnalo s českými krajinami asi o 5 percent, ale za 17 rokov ľudovo-demokratickej a socialistickej Česko-Slovenskej republiky sa v tomto smere pokročilo len o 2,3%; čiže v čase, keď Slovensko bolo „ovládané nemeckým kapitálom“, tempo vyrovnávania s českými krajinami bolo sedemapolkrát vyššie, než v období, keď sme boli zahrnutí bratskou pomocou z Prahy a Moskvy!

Aj pre pochybovačov a nevercov hospodársky úspech Slovenskej republiky by mal byť ďalším dôkazom, že národ si vie spravovať svoje veci sám a vie to robiť lepšie, ako keď to robia zaňho druhí. Je priam paradoxné, že v tomto duchu vyznieva aj svedectvo slovenských komunistických predákov, ktorí v rokoch vojny na Slovensku žili a viacerí z nich mali aktívny podiel na budovaní slovenskej ekonomiky. V správe 5. ilegálneho výboru KSS, ktorý v auguste 1944 odniesol Karol Šmidke do Moskvy, sa o hospodárskom živote Slovenskej republiky vykresľuje takýto obraz:

„Hospodárske otázky sa podarili celkom dobre zvládnuť a to i na prekvapenie ľudí (československému) režimu svojho času naklonených. Dnes je na Slovensku pomerne dosť tovaru, zásobovanie vcelku dobre funguje, oproti okolitým územiam (Čechy, Nemecko, Maďarsko, Poľsko) je na Slovensku najlepšie a to jak čo do výšky reálnych miezd, tak i čo do možnosti zakúpenia tovarov. Platy zamestnancov a robotníkov boli niekoľkokrát zvyšované, závody majú rôzne zásobovacie výhody, o nedostatku základných tovarov pre konzum nemôže byť ani reči. Slovenská koruna je v strednej Európe najlepšou menou, doma má predbežne plnú dôveru, ľudia ukladajú ešte peniaze, nie je tu útek k naturálnym obchodom, aký pozorovať v okolí, nábehy k inflácii vyvolávané sú skôr nemeckým nátlakom v hospodárstve, než domácimi pomerami, ceny spotrebných tovarov na čiernom trhu sú 1- až 5-násobok úradnej ceny, často sa držia i pri cene úradnej, kým napríklad v Čechách dosahujú 100- až 200-násobok... Slovenský priemysel sa behom určitej konjunktúry, ktorú mal za tejto vojny, veľmi

zmodernizoval, do zariadení bolo investované asi 2 miliardy korún (behom dvoch rokov), čo je na Slovensku veľká suma. Pomer slovenskej koruny k českej je úradne 1:1,65 v prospech českej, v skutočnosti (na čiernom trhu, burze a pod.) reálna sila je 1:7 až 1:10 v prospech koruny slovenskej. Mena českej koruny je úplne zruinovaná, mena slovenskej koruny sa pomerne slušne drží... Vcelku možno povedať, podľa šesťročných skúseností, že Slovensko je schopné hospodársky a finančne samostatne existovať, samo sa vie vydržiavať a má dnes aj potrebné sily (aj technické) i výrobné predpoklady ku konkurencii medzinárodnej.“

Toto je naozaj pozoruhodné svedectvo od ideologických nepriateľov režimu Slovenskej republiky. A zároveň je ono aj potvrdením výroku arcibiskupa Sokola, ktorý vyvolal taký veľký rozruch a pohoršenie.

Pritom arcibiskup Sokol nebol prvý ani jediný hodnostár, ktorý videl život pospolitých ľudí v takom priaznivom svetle. Dávno pred ním sa podobne vyjadril evanjelický biskup Fedor Ruppeldt, ktorý dňa 18. júna 1947 povedal britskému generálnemu konzulovi v Bratislave J. A. Grantovi: “Until the Rising, Slovakia, puppet state or not, was in deed ano asis of rest and plenty in a troubled Europe... It was mainly to Tiso that Slovakia owe sher present prosperity.” (“Až do vypuknutia povstania, Slovensko – či ho už nazvať bábkovým štátom, alebo nie – bolo skutočne oázou pokoja a hojnosti uprostred vojnou zmietanej Európy... Aj súčasný relatívny blahobyt Slovensko je v prvom rade zásluha Jozefa Tisu.”) Hodnoverný svedok, biskup Fedor Ruppeldt, tu nepripisuje slovenský ekonomický úspech rokov 1939-1945 vojnovnej

konjunktúre, ani Karvašovi a Zatkovi, ale predovšetkým Tisovi („mainly to Tiso“).

Tým, ktorí to nevedia, chcem pripomenúť, že Ruppeldt nikdy nebol ani ľudák, ani nacionalista. Bol nebojácny a prísny kritikom vtedajšieho režimu; natoľko, že v roku 1942 bol dokonca politickým väzňom a strávil nejaký čas v Ilave. Bol však čestným človekom, ktorý sa nenechal zaslepiť nenávisťou, ani zlákať menlivou módou politického oportunizmu. A nadovšetko bol milovníkom pravdy a klasickej zásady spravodlivosti „uni cui que suum“, ktorá prikazuje priznať spravodlivo každému, čo mu patrí.

V tomto ohľade je biskup Ruppeldt nasledovanihodným vzorom. Keby naši mladí kritici vedeli nájsť dosť odvahy nasledovať ho, išli by sa ospravedlniť arcibiskupovi Sokolovi.

FRANTIŠEK VNUK

Kresba: Andrej Mišanek

Pri príležitosti 80. výročia vzniku Slovenského štátu vydal N press, teda vydavateľstvo Denníka N, v rámci svojich magazínov časopis Slovenský štát – Pribehy obetí a páchatel'ov vojnovnej republiky. K tomuto vydavateľskému počinu sa žiada uviesť pár poznámok. Podľa editoriálu šéfredaktora Matúša Kostolného vznikol časopis ako reakcia na otázky učiteľ'ov, ako vyučovať o Slovenskom štáte. Má pomôcť študentom orientovať sa vo vlastnej histórii. Na zadnej strane vydavateľstvo deklaruje, že sa vďaka podporovateľom (415 darcov, ktorí prispeli sumou 28 650 eur) tento časopis dostane do rúk 36 000 študentov na vyše 400 školách. Toto „dobrodružstvo objavovania“, ako to vyhlasuje Kostolný, je však príliš prvoplánové a účelovo priamočiare, až jeho vlastné vyhlásenie pôsobí komicky.

Odcitujme hneď prvé slová tohto šéfredaktora: „Hitler si zavolał Tisa do Berlína, a vysvetlil mu, že Slováci chcú samostatný štát. Tiso poslúchol a potom poslúchal až do konca vojny. Pred 80 rokmi vznikol Slovenský štát a Jozef Tiso bol jeho prezidentom. Ten štát však nebol slobodný a nezaložili ho hrdinskí Slováci, ktorí tisíc rokov ťužili po samostatnosti, ale nacisti, ktorí už vtedy ničili Európu a pripravovali sa na vojnu.“ Nevieť aký obraz má šéfredaktor a celá redakcia Denníka N o slovenských stredoškólákoch, no čo i len trošku kriticky mysliaci študent automaticky reaguje s odporom voči také-muto prostorekému predkladaniu vopred stanovených téz. Veď už klasická pedagogická teória odporúča motivovať prijímateľa, v tomto prípade žiaka, keď už ničím nápaditejším, tak aspoň otázkami, v tomto prípade napr.: Aký bol slovenský štát? V akej atmosfére vznikol? Akým bol Jozef Tiso prezidentom?, atď. Doposiaľ som sa s takouto neokrôchanou didaktickou metódou, akú hneď v úvode využíva pán Kostolný, nestretol a u triezvych študentov automaticky neuspeje. Som o tom presvedčený, keďže som učil dejepis na gymnáziu a momentálne sa stretávam so študentmi v rámci pedagogického pôsobenia na VŠ. Takže úvodná motivácia čitateľa/študenta? Nulová. Ak po prvých riadkoch recipient časopisu zatvorí, nemožno mu to vyčítať.

Ďalej by sme predpokladali, že články tohto časopisu, ktorý má ambíciu byť veľkolepým a užitočným projektom, pocítia svojimi populárno-náučnými textami historici - pedagógovia. Nastupuje ďalšie prekvapenie. Autormi článkov sú Peter Morvay (3 texty), Tomáš Gális (4 texty), Roman Pataj (4 texty). Všetci majú pod menom poznámku – komentátor, teda ži-

adni historici, ale komentátori, čo v slovníku redakcie zrejme značí synonymum k pojmu historik, ak nie polyhistor. Ak totiž prezrieme ich výstupy na stránke Denníka N zistíme, že všetci naozaj komentujú takmer všetko okolo domácej a zahraničnej politiky. Ich bližšie životopisné profily nie sú v tomto kontexte dôležité, jednoducho štátnu skúšku zo slovenských dejín neabsolvovali. Títo páni však mali tzv. konzultantov: Ivan Kamenec. Historik starší ako štát o ktorom má byť reč, doposiaľ vedúci vedecký pracovník Historického ústavu SAV, autor monografie Počiatky marxistického historického myslenia na Slovensku (1984), ktorý toto historické myslenie neochvejne rozvíja do dnešných dní, tentoraz v pozícii konzultanta, ako uvádza redakcia. Ďalej čítame mená Peter Mičko, Miloslav Szabó a Marina Závacká - dcéra ďalšej nenahraditeľnej dvornej stránickej

sa končí medzititulkom s názvom Fašisti kotlebovci. Opäť dikcia, ktorá celkom prirodzene zvýši okruh priaznivcov LSNS. Marián Kotleba a celá strana sa týmto časopisom opäť zadarmo dočkali tej najlepšej reklamy.

Mnohovravné sú už prvoplánové názvy jednotlivých článkov. Druhý v poradí z dielne Tomáša Gálisa, nazvaný Ako Hitler s Tisom založili Slovenský štát, obsahuje i takéto prerieknutie, ktoré akosi nezapadá do vopred stanovenej šablóny: „Hitler Tisa nútil, aby samostatný štát vyhlásil ešte z Berlína, no ten oponoval, že na takýto krok nemá právo, a spojil sa s prezidentom Háchom, ktorého požiadal, aby na nasledujúci deň zvolal slovenský snem“. Tiso sa teda nielenže vzoprel Hitlerovi, ale zachoval sa oveľa statočnejšie, než vtedajšie politické elity. Nielenže sa s Hitlerom priamo nestretli, no nedokázali sa vzoprieť ani na diaľku a

s názvom Strojca arizácie zmizol bohatý a nevedno kam čítame: „Ludo Ondrejov. Žiaci sa o ňom učia v škole ako o spisovateľovi, kníhkupectvá ponúkajú jeho knihy, nájdeme ich v knižniciach a mnohí ich máme doma. Pri čítaní Zbojníckej mladosti potom deťom ani nenapadne...“ atď. Veľmi hrôzostrašná štylizácia. Nevieť, v akom školskom systéme sa pohybuje pán Pataj a do akej miery sú so Štátnym vzdelávacím programom slovenčiny oboznámení redaktori a konzultanti Denníka N, no Zbojnícka mladosť sa už roky nečíta a v súvislosti so slovenským naturizmom sa uvádzajú iní autori. Vráťme sa však k citáciám z prác konzultantov. Z knihy Ivana Kamenca Tragédia politika, človeka a kňaza Pataj necituje Kamenca ale Tisa! (s. 29) Naozaj úsmevné. Príklad pre prácu s prameňmi a sekundárnou literatúrou pre študentov... Pozrime sa na citát, teda pri-

knihy Cela č. 20, ktorú v roku 1946 vydal v hojnóm náklade vydavateľ Buocik v Bratislave. V článku Obchody s Hitlerom sa oplatili najmä Hitlerovi čítame medzititulok Koniec zázraku, ktorý sa nekonal a hneď pod ním: „Ako sa teda počas vojny žilo na Slovensku? Historici sa zhodujú, že najlepšie spomedzi stredo-európskych krajín.“ Ej, tak teda konal či nekonal? Množinu historikov, ktorých citujú komentátori, sme už predstavili...

V článku Akí sme skveli píše Tomáš Gális o propagande. Ako som už spomenul, autori nie sú historici a dalo by sa predpokladať, že sa budú orientovať aspoň v žurnalistike, ak sa označujú za komentátorov. Opäť sklamanie. Autor píše: „A nesmieme zabudnúť ani na iné nové tlačoviny. Okrem spomínaného Nového Slovenska to bola napríklad aj Nová mládež, Nová žena či Nový svet. Už ich názvy napovedajú, že symbolizovali roz-

Pár poznámok na margo magazínu Denníka N o Slovenskom štáte

vedeckej pracovníčky SAV Kataríny Závackej. Tieto konzultácie sú v textoch transformované do citácií z ich publikačných výstupov. Predstavované články troch spomínaných komentátorov potom pôsobia ako nepodarené seminárne práce študentov Ústavu marxizmuleninizmu. I vtedajšia dikcia bola miernejšia a menej okatá.

Cieľom a ambíciou tohto stručného komentára nie je vyvracať všetky rozporuplné historické fakty, ktoré uvádzajú komentátori v jednotlivých článkoch. Ich zdroje som už uviedol a diskurzívny čitateľ si vie predstaviť ich kompozíciu. Upriamim svoju pozornosť na niektoré postupy a zjavné nezrovnalosti, ktoré možno nie sú uvedené v iných historických prácach. V prvom článku Petra Morvaya s názvom Fašistický štát, čítame o kulte osobnosti prezidenta Jozefa Tisa, ktorý štát budoval. Príklady však akosi absentujú, rovnako ako poznámka, že tieto prejavy sa ani zďaleka nechytali na komický kult osobnosti prezidenta-tička Masaryka z Prvej republiky, ktorý sa na Slovensku umelo budoval. Článok

dopustili dobre známu Mníchovskú dohodu či Viedenské arbitráže. Samozrejme, obdobnú logickú poznámku, ktorá napadne nejednému uvažujúcemu gymnazistovi v kontexte nedávneho učiva by sme v texte hľadali márne, rovnako ako pokus o jej vyvrátenie. Roman Pataj v prvom článku s názvom Tiso posielal Židov na smrť vyprodukoval naozaj zaujímavé premisy. V súvislosti so zachránenými židmi píše: „Čísla v skutočnosti až také dôležité nie sú. Pretože aj keby Jozef Tiso naozaj zachránil 30-tisíc nevinných ľudí, tak ich zachraňoval sám pred sebou a svojimi spolustraníkmi. Zároveň by to znamenalo, že zostávajúci 40-tisíc obetoval.“ Kto nechápe po prvom prečítaní, nech číta viackrát. Čo k tomu dodať. Ak už aj v medzititulkoch autor článku dá aspoň na okamih priestor na uvažovanie otázkou, odpoveď je opäť priama a blesková. Napr.: „Mohol Tiso vedieť, že posíla nevinných na smrť? Mohol.“ Potom nasleduje niekoľkoriadkový stĺpec. Alebo: „Bol Tiso zločinec? Bol.“ a rovnaký postup...

V druhom článku Romana Pataja

amu reč Tisa z Kamencovej knihy: „... nedajbože, aby vojnu Nemec prehral. Všetci židia by prišli naspäť...“ Citát je trefný a v poriadku, len akosi nesedí s vše-možne opakovanou tézou z predošlého článku, v ktorej Pataj proklamuje, ako Tiso vedel o usmrcovaní židov. Obdobných logických kotrmelcov je v časopise viac.

V časopise ďalej čítame článok s názvom Hriechy cirkvi alebo text Netlieskali všetci, ako opozitum k predošlému článku. Tu opäť Pataj cituje a dokonca hodnotí a vyzdvihuje Marínu Závackú: „O tom, ako to v Ilave vyzeralo, vieme napríklad vďaka bývalej väzenkyni Márii Janšákovovej, ktorá o svojich skúsenostiach krátko po vojne napísala historičke Marine Závackej, ktorá jej zabudnuté spomienky pred pár rokmi znovu objavila.“ Zvláštne chápanie slovesa objavovať. Skôr objavuje napr. historička Emília Hrabovcová vo vatikánskych a iných archívoch (o ktorej ako o mnohých iných historikoch, ktorí nevidia Slovenský štát jednostranne, v časopise niet zmienky). Závacká iba pripravila reedíciu

chod so starými poriadkami, že hľadeli do (vopred danej) budúcnosti...“ Takže fakty. Časopis Nové Slovensko vychádzal od roku 1923 u Urbánka v Trnave, časopis Nový svet vychádzal v Bratislave už od roku 1926 v nezmenenej podobe až do roku 1945, časopis Nová žena vychádzal už od roku 1937 v Trnave a názvom nadviazal na rovnomenný časopis, ktorý vychádzal v rokoch 1926 – 1934 v Prahe v češtine. Teda úplné hoaxy komentátorov (inak známym bojovníkom proti hoaxom), ktorí sa nevyznajú ani vo vlastnej disciplíne.

Ak tento projekt stál takmer 30 tisíc eur a vyzbieralo sa naň viac ako 400 ľudí, zaslúžil by si aspoň precíznejšiu formálnu úpravu, keď sa už časopis obsahovo ponáša skôr na nevydarený počín k 40. výročiu Slovenského štátu z dielne socialistického podnikového časopisu z roku 1979. Jazyková a štylistická úroveň je chabá, nehovoriac o evidentných chybách tlače a zarovnania. (Za všetko spomeňme napr. druhý riadok pod medzititulkom tretieho stĺpca na strane 58.)

PETER TOLLAROVIC

(Pokračovanie z 3. strany)

Nikde ani nenájdeme zmienku o tom, že by sv. Peter povedal sv. Pavlovi, že sa k ním môže pridať, ak sa predtým pôjde ospravedlniť. Takto ani ja ako kňaz nemôžem nepriať nikoho, kto mi povie, že chce bojovať za Božie veci. Môžem ho len povzbudiť. Aj politika, aj takého človeka, o ktorom elitári hovoria, že bol zlý.

Preto aj v tomto náročnom období posudzujeme ľudí tak, že majú právo slúžiť Bohu bez ohľadu na to, ako žili a konali. Predpokladajme, že aj dnes môžu aj verejne známi ľudia konať pokánie tak, že obetujú svoju kariéru, svoju energiu, svoju povest' za Božie veci. Odmietnime Ducha elitarizmu, ktorý diabol chce vnieť do našich sŕdc, aby sme sa stali neprístupní druhým, aby sme pohrdali kýmkoľvek, o kom máme pocit, že nedorástol na našu úroveň. Pestujeme v sebe službu obety a ochoty obetovať sa.

V kontexte prezidentských volieb som sa vyjadril, že Slovensko potrebuje buldozér a tento výraz média zaujal. Presne v tomto pojme som obsiahol to, čo som napísal vyššie. Buldozér nie je vyvoňané elitárske autičko, ktorým sa odvezieme do divadla. Buldozér je nepríťažlivý, častokrát neohrabaný, ale

silný stroj. Totalita genderizmu, ktorá sa valí na Slovensko je tak ako každá totalita podceňovaná na začiatku. Aj totalita komunizmu vznikala vo vyvoňaných elitárskych salónikoch. Napriek tomu sú na Slovensku státisíce ľudí, ktorí sú ochotní sa jej postaviť na odpor. V cykle Zastavme zlo z Istanbulu vidím po slovenských mestečkách a dedinách plné kostoly oddaných a bohabojných ľudí.

Tí, ktorí útočia na Cirkev sú častokrát citliví na to, aby sa Cirkev nezaťahovala do politiky. Cirkev ste vy všetci veriaci a preto Cirkev je plne zatiahnutá do politiky cez kresťanov v politike. Problém nastáva, ak títo veriaci nehlásajú a nepresadzujú to, čo je učením Cirkvi.

Takýchto veriacich budeme v láske napomínať. Je potrebné, aby tí, čo sú vtiahnutí do systému korupcie si boli vedomí, že majú neplatné svedectvo, že v momente rozhrčenia ich čaká o pár dní ďalší úplatok. Je potrebné, aby vedeli, že bez ohľadu na to, čo cez korupciu nakradli, stojí pred ich smrťou úloha nakradnuté vrátiť ako

to urobil Zachej. Táto duchovná osveta je ten najsilnejší antikorupčný program, ktorý Slovensko potrebuje. Spoločnosť, ktorá sa nebojí Boha, nebojí sa totiž ani zákonov.

Je potrebné, aby politici vedeli, že ich prvou úlohou a poslaním je chrániť najzraniteľnejších a mať odvahu sa postaviť za nenarodené deti. Žiadna recyklácia fliaš nemá pred touto úlohou prednosť.

Ak niekto hlása, že Boh stvoril muža, aby sa rozhodol byť ženou, stavia sa proti Božiemu stvoriteľskému plánu a teda priamo proti Bohu. Boh je trpezlivý, ale nenadrža nikomu. Ani v odmene, ani v treste. Nikto nemá väčšie právo robiť si z Boha posmech a znevažovať ho. Boh si vyrovná chodníky. Dovtedy však chce vidieť, na akú stranu cesty sa postaví každý jeden z nás. Tak ako nie každý má poslanie byť futbolistom, spevákom či umelcom, nie každý má poslanie byť politikom. Kto to však ako poslanie cíti, bude sa zodpovedať aj za všetok chaos, ktorý vďaka nemu ako politikovi na národ dolahol.

Nedávno ma navštívili reportéri televízie a chceli vedieť, koho budem voliť vo voľbách v druhom kole. Pokúsil som sa Vám vysvetliť, ako rozmýšľa kňaz, keď rozmýšľa o politike. Ako kňaz nikdy nebránim a nebudem brániť žiadnému politikovi a politickej strane sa prihlásiť k tomu, čo Cirkev hlása. Žiaden veriaci človek nemôže podporovať politiku presadzujúcu potraty a spochybňujúcu Boží stvoriteľský plán, ktorý je postavený na stvorení muža a ženy. O tom je totalita genderizmu. Na Slovensku veľa zla narobili politici, čo sú liberálmi a tvária sa pred ľuďmi, že sú kresťanskí. Je dobré, že takíto politici strácajú v spoločnosti podporu. Na nich platia Kristové slová: beda ak si vlašný, vypľujem ťa z úst. Svoj nedostatok odhodlania a svoj morálny relativizmus dlhé roky predávali ľuďom ako snahu o dosiahnutie zmierenia a tolerance.

Kristus samotný prišiel na zem a povedal, že v duchovne zásadných veciach sa otec postaví proti synovi a syn proti otcovi. Jednota sa nebuduje na názvoch, ale na spoločne vyznávanej

Bohom danej morálke. Aj spájanie strán má zmysel len vtedy, ak je to na pevných hodnotách a vôli ich presadiť. Ak chýba jedno z toho, zjednotenie je falošné.

Ak som v televízii na otázku odpovedal, že pani Čaputová voliť nebude, neznámá to, že budem voliť pána Šefčoviča. Ak pán Šefčovič chce môj hlas, musí jasne povedať, že zruší Istanbúlsky dohovor, pretože to ako prezident má v právomoci. Očakávam, že to ako prezident urobí bezodkladne. Očakávam, že povie, že bude podporovať politiku ochrany života, pretože z pozície autority prezidenta dokáže na takúto politiku pozitívne vplývať. Ak toto nedokáže pán Šefčovič prehlásiť, voliť pôjdem, aby som vyslal odkaz, že mi na Slovenskú záleží, ale na volebnom lístku nezaškrtnem nikoho.

Majme na pamäti, že Boh je tak dobrotivý, že nám dáva istotu, že kto je na jeho strane, je vždy na víťaznej strane. Takúto istotu dáva iba Boh, nie svet.

Nech dobrotivý Boh požehná Vás, Vaše rodiny a celé Slovensko!

MARIÁN KUFFA

Milí bratia a sestry v Kristovi

Básnik Ján Hollý potešoval národných buditeľov v ich neľahkej práci, aby vytrvali a neklesali. Uisťoval ich, že nielen súčasné pokolenie ale ešte viac budúce generácie si s úctou ocenia ich prácu a s vďačnosťou si budú pripomínať ich nehnúce zásluhy. Takto rapsodizuje o jednom z týchto obetavých ľudomilov pri jeho životnom jubileu:

„Kolko je, kolko potom verných
až nalezne Slovákov
tolko mu pomníkov bude
stáť v srdci jejich.
Skôr sa Hron ku Holám,
skôr bludný Váh sa ku Tatrám
obrátí a chytrým
poplyne spatky tokom,
než jeho zo vďačnej
povychádza meno pamiatky
a slávne zneť o ňom
prestane chvály spev.
(Ján Hollý, Žalospev 10)

So žiaľom nám treba priznať, že táto uisťujúca predpoveď Jána Hollého je v súčasnosti oveľa častejšie výnimkou než pravidlom. Príliš skoro a príliš rýchlo zabúdame na našich „pracovníkov na národa roli dedičnej“, ktorí sa doslova zoderali v nezištnej práci za národ, za jeho duchovné a hmotné povznesenie. Takýmto zabudnutým veľikánom je aj Juraj Slota, ktorý sa narodil 24. marca 1819, teda pred 200 rokmi. Koľko našich študentov a inteligentov by vedelo povedať, kto bol, čo vykonal a prečo si zaslužil, aby sa na neho nezabúdalo. Okrúhle výročie jeho narodenia je vhodnou príležitosťou oživiť spomienku na túto veľkú postavu našej minulosti.

Narodil sa v Rajci 24. marca 1819. Keď mal 11 mesiacov, zomrel mu otec. Vyrastal pod starostlivosťou matky-vdovy, ktorá mu od malička vstúpila lásku k Bohu a k ľudu, z ktorého vyšiel. Pretože už v základnej škole prejavoval neobyčajné nadanie, rodina ho vypravila do Žiliny, pokračovať v štúdiách na františkánskom gymnáziu. Odtiaľ po dvoch – aby sa zdokonalil v maďarčine – prešiel na gymnázium v Bratislave. V roku 1831, keď bol v III. triede gymnázia, zomrela mu matka. Štúdium musel prerušiť a jeho príbuzní mu našli miesto sadzačského učňa v Pešti. Po roku sa mu však podarilo vrátiť sa do školských lavíc a pokračoval v prerušenom stredoškolskom vzdelávaní na gymnáziu v Gyöngyösi. Tu si zarábal na živobytie doučovaním slabších spolužiakov.

V 1836 sa vrátil do Žiliny, kde v roku 1838 maturoval. Po maturite vstúpil do biskupského seminára v Brne. Kňazskú vysviacku prijal v júni 1842 a takmer 10 rokov pôsobil ako kňaz v Brnenskej diecéze. Najprv bol kaplánom v Moutěnicach pri Brne a od r. 1845 v Šaraticiach (asi 15 km južne od Brna). Pritom však sledoval udalosti na Slovensku, udržiaval styky so slovenskými priateľmi. Bol aj publicisticky činný. Už ako študent prispieval do Moravských národných novín a od roku 1849 aj do slovenských časopisov. Z tohto obdobia pochádza aj jeho prvé knižné dielo Zrcadlo maličkých (Brno 1844), zbierka nenáročných veršikov nábožensko-náučnej poézie pre deti.

Významný obrat v jeho živote nastal v roku 1851, keď ho biskup Štefan Moyses pozval, aby prišiel do Banskej Bystrice a zaujal miesto profesora na tamjšom katolíckom gymnáziu.

Porevolučné obdobie 1849-1867 bolo na Slovensku pomerne rušné. Spisovateľ Konštantín Čulen nazval tento úsek našej histórie „roky slovenských nádejí a sklamaní“. Nádejí v tom, že sľubný pokrok sa urobil na poli slovenského školstva, úspešne bol zavŕšený zápas o spisovnú slovenčinu, slovenské slovo sa šírilo prostredníctvom

nových časopisov a kníh, vznikli slovenské stredné školy – gymnáziá – v Banskej Bystrici, Revúcej, Turč. Sv. Martine a v Kláštore pod Znievom, došlo k založeniu Matice slovenskej a Spolku sv. Adalberta (Vojtecha). A sklamaní v tom, že všetky tieto výdobytky – okrem Spolku sv. Vojtecha – padli za obeť násilnej maďarizácie, ktorá nastala po rakúsko-maďarskom vyrovnaní („Ausgleich“) v roku 1867. Slovenské gymnáziá boli zrušené v roku 1874, Ma-

FRANTIŠEK VNUK

Vymôžeme mu k tomu cieľu potrebné školy. S osvetou potom a vzdelanosťou príde k nemu i kráľovstvo hmotného blahobytu; za žobráctvom duchovným pomine i žobráctvo hmotné, lebo osvietené a vzdelané národy bývajú i zámožnými národmi. Čo má jeden národ vo vlasti, to nech požíva i druhý...“ (Slovenské noviny z 30. okt. 1872).

Dnes, keď máme na Slovensku univerzitu alebo detašované univerzitné stredisko takmer v každom väčšom

torom v tom čase bol slovenský kňaz Dr. Jozef Kozáček, ktorý zariadil, že minister Thun poslal do Bystrice českých profesorov. Súčasne biskup Moyses získal pre gymnázium niekoľkých slovenských pedagógov, takže od roku 1852 sa tam vyučovalo už v slovenčine. Profesorský zbor pozostával z 11 Čechov (medzi nimi aj Václav Vlček, otec Jaroslava Vlčka) a štyroch Slovákov: jubilant Juraj Slota, Martin Čulen (ktorý sa v roku 1862 stal riaditeľom gymnázia), Ján

ných škôl a prinášal užitočné pedagogické príspevky v národnom duchu, ako aj všeobecné organizačné informácie.

Veľmi významnú rolu zohral aj pri oživení cyrilo-metodskej úcty medzi Slovákmí. Od roku 1853 spolupracoval s Moysesom na príprave celoslovenských cyrilometodských osláv, ktoré sa mali konať v roku 1865 pri príležitosti tisícročia príchodu našich vierozvestov na územie Veľkej Moravy. Rozoslali obežník do všetkých farností, v ktorom

Pred 200 rokmi sa narodil Juraj Slota

prvý správca SSV (1870-1882) a redaktor Katolíckych novín (1870-1878)

tica slovenská o rok neskoršie.

Juraj Slota hral významnú a niekedy až kľúčovú rolu pri všetkých akciách, ktorými naši národní buditeľia sa usilovali prebudiť a z biedy pozdvihnúť pospolitý ľud. Ako ich predchodcovia v tomto úsilí, aj oni pokladali vzdelanie za najdôležitejší nástroj ich ľudovýchovnej činnosti. Juraj Slota to veľmi dôrazne vyjadril na Konferencii slovenských poslancov kandidujúcich do uhorského snemu roku 1872:

„Vlast' naša uhorská posavad' k národu slovenskému macošsky sa chovala, menovite čo sa týka vyučovania a vzdelávania. Ľud slovenský od nás zastupovaný väzí v duchovnom otroctve a v egyptskej tme nevedomosti. On klesá na duši a na tele a zanedbávanie dobrého ľudu tohoto a nespravodlivé nakladanie s ním škodí ale i vlasti samej, ono hatí jej rozvoj a rozkvet a zatemňuje jej slávu. Tak je vlasteneckou povinnosťou teda pomáhať ľudu slovenskému vyslobodiť ho z otroctva a tmy duchovnej. Ziskajme rovného práva jeho jazyku v školách i sieňach úradných. Učinné, aby slnko osvetly a vzdelanosti i jemu svietilo a on zahriat' sa mohol na pableskoch jeho.

slovenskom meste, je ťažko si predstaviť biedny stav školstva na Slovensku pred 170 rokmi. Slováci na svojom území nemali ani len jednu strednú školu. Usilovali sa o to, ale maďarská vláda im sústavne odopierala prístup k vyššiemu vzdelaniu. Situácia sa zmenila po porážke Maďarov v roku 1849, keď viedenská vláda začala prejavovať určitú náklonnosť voči nemaďarským národnostiam v Uhorsku. V období tzv. Bachovho absolutizmu ministrom školstva a usmerňovateľom školskej politiky bol barón Leo Thun. V zákone, ktorého bol autorom (tzv. Thunov patent), sa povoľovalo zakladanie súkromných stredných škôl, v ktorých vyučovaciu reč určovali zakladatelia, prípadne patronát.

Táto klauzula umožnila novému biskupovi v Banskej Bystrici Štefanovi Moysesovi poslovenčiť tamojšie katolícke gymnázium. Ale aj taká jednoduchá vec, ako bolo postupné zavádzanie slovenčiny ako vyučovacieho jazyka na biskupskom gymnáziu v Banskej Bystrici, sa mohlo uskutočniť iba cez veľké prekážky a pomaly. Maďarskí profesori odmietli na gymnáziu pôsobiť. Našťastie okresným školským inšpek-

Gotčár a Ján Gerometta. Juraj Slota a jeho priateľ Michal Chrástek sa v tomto čase stávajú najbližšími spolupracovníkmi biskupa Moysesu.

Bohužiaľ, slovenský ráz banskobystričského gymnáziasa podarilo udržať iba krátko a ku koncu Moysesovho života (v roku 1867) prešlo opäť do maďarských rúk. Ale jeho duch nezanikol a riaditeľ Martin Čulen – opäť za výdatnej pomoci Františka Sasinka, Juraja Slotu a Jána Gotčára – úspešne dosiahol súhlas k vybudovaniu katolíckeho gymnázia v Kláštore pod Znievom. Tu sa pokračovalo v prerušenej národnej tradícii. Vyučovanie sa začalo v jeseni 1869 a oficiálnym pomenovaním ústavu bolo Samostatné katolícke gymnázium v Kláštore pod Znievom.

Na banskobystričskom gymnáziu Slota vyučoval náboženstvo, slovenčinu a latinčinu. Popri pedagogickej práci vykonával aj pastoračnú a ľudovýchovnú prácu. Medzi iným založil aj Banskobystrický hudobný spolok a bol kazateľom v chráme sv. Františka Xaverského. V roku 1860 začal vydávať dvojtyždenník Slovenský národný učiteľ. Časopis bol určený pre učiteľov základ-

vyzývali kňazov: "Napomínajte a učte ľud v kázňach, aby ďakoval Bohu za dobrodenia, ktorých službou Cyrila a Metoda dostalo sa celej cirkvi Kristovej, krajine uhorskej a konečne i celému národu slavianskemu." Bohužiaľ, okrem spišského biskupa Ladislava Záborského, ostatní biskupi slovenských diecéz neboli rovnako nadšení. A preto oslavy u nás nevyzneli tak mohutne, ako napríklad na Velehrade, v Záhrebe, v Gniezdne a v Poznani.

Cyrilometodskú úctu horľavo širil aj Ján Palárik, ktorý v roku 1850 začal vydávať časopis Cyrill a Metod, katolícke noviny pre Cirkev, školu a literatúru. V roku 1852, keď sa Palárik dostal do sporu s cirkevnou vrchnosťou a musel sa redaktorstva vzdať, ujal sa vydávania časopisu Juraj Slota a redigoval ho až do roku 1856. Pod jeho redakciou časopis konal zásluhnú ľudovýchovnú činnosť. Neznámy súčasný pozorovateľ takto hodnotil význam tohto periodika, ktorý – ako o tom svedčí jeho názov – bol predchodcom dnešných Katolíckych novín: „Národ bez spisovateľov je telo bez rúk... K spisovateľným potrebám náleží v prvom rade časopis cirkevný,

lebo začiatok múdrosti je bázeň Božia a len vzdelanosť s mravnosťou, viera s umením právom názov osvetu nosí. Čo sa ale týče tohoto, buď Bohu chvála, Slovensko naše je opatrené časopisom nosiacim tie sladké mená Cyrila a Metoda, ktorí niekedy s apoštolskou horlivosťou vo vlasti Veľkomoravskej zasadili ten strom kresťanstva, pod ktorého ratoľestami chodíme v svetle evanjelia. Kto by chcel zapierať potrebu časopisu tohoto, musel by byť načisto nevedoma vo svete...”

Hodno zaznamenať, že v jubilejnom roku 1863 Juraj Slota zorganizoval národnú púť na Velehrad, kde predniesol vzletnú a dojímavú kázeň. (Ďalšiu cyrilometodskú púť, tentokrát do Ríma, viedol Slota v lete v roku 1881. Pútnici sledovali kroky sv. bratov v Ríme a v bazilike sv. Klementa, kde je pochovaný sv. Cyril, sa konala slávnostná bohoslužba. Kázeň, ktorou pri tejto príležitosti Slota oslovil slovenských pútnikov, vyšla v podobe malej brožúrky pod názvom: Kázeň v Ríme v chráme sv. Klementa 1881, júl 4.)

Priebeh oslavách cyrilometodského jubilea nevyznel tak okázalo, ako to jeho pripravovatelia očakávali, ale aj napriek tomu ostalo po ňom niekoľko vzácných pamiatok. Jednou z nich je hudobná skladba Staroslovenský Otčenáš, ktorú zložil bohoslovec bansko-bystrického seminára Ján L. Bella a ktorá sa po prvýkrát spievala na jubilejných oslavách v Banskej Bystrici, kde hlavným celebrantom bol biskup Moyses. Ďalšou pamiatkou je veľkolepý obraz našich vierozvestcov, ktorý namaľoval Jozef B. Klemens, profesor kreslenia na gymnáziu v Banskej Bystrici. V neďalekých Selciach bol ich pamiatke zasvätený kostol, ktorý bol prvým a dlho jediným chrámom tohto druhu na Slovensku.

Najcennejšou pamiatkou cyrilometodského jubilea sú však dve organizácie, ktoré v živote národa zohrali veľkú a nezastupiteľnú úlohu. Prvou organizáciou bola Matica slovenská, ktorá – ako to pri jej zakladaní výslovne žiadal zaznamenať Jozef M. Hurban – bola založená "v tisícročnú pamiatku pokresťanenia Slovákov a zavedenia slovenskej písomnosti." Druhou organizáciou bol Spolok sv. Cyrila a Metoda, ktorý však mohol vzniknúť až o sedem rokov neskoršie pod menom Spolok sv. Adalberta (Vojtecha).

Juraj Slota bol medzi spoluzakladateľmi Matice a bol zvolený za člena výboru. Patril k jej najusilovnejším pracovníkom. V roku 1866 valné zhromaždenie Matice rozhodlo vyslať v novembri 1866 do Záhrebu deputáciu na oslavu 300-ročnej pamiatky Mikuláša Šubiča Zrinského, chorvátskeho národného hrdinu v bojoch proti Turkom. Deputáciu tvorili: Jozef M. Hurban a Juraj Slota. V Záhrebe obaja rokovali počas týchto jubilejných slávností s chorvátskymi predstaviteľmi národného a kultúrneho života. V Pešťbudinských vedomostiach (ročník VII, 1867), Juraj Slota podrobne opisuje priebeh týchto osláv („Pamiatka tristoročnice Mikuláša Šubiča Zrinského odbavovaná v Záhrebe dňa 24.-26. novembra 1866“)

Dňa 12. decembra 1861 slovenskou národná deputácia vedená bansko-bystrickým biskupom Štefanom Moysesom odovzdala vo Viedni cisárovi Františkovi Jozefovi Prosbopis slovenského národa („memorandum“). Pod Prosbopis sa podpísali 49 „cisárskokráľovského apoštolského veličenstva verne poslušní poddaní slovenského národa“. Nechýbal medzi nimi ani „Juraj Slota, farár v Tužine, redaktor Slovenského národného učiteľa“.

Založenie a prvé roky činnosti Spolku sv. Vojtecha sú tiež výrazne poznačené aktívnou účasťou Juraja Slotu. Dá sa povedať, že popri Radlin-

skom Slotu patril k najzaslúžilejším pracovníkom Spolku.

Ako sa spomína vyššie, tento Spolok mal vzniknúť v roku 1863. Jeho hlavným iniciátorom bol Andrej Radlinský. Bohužiaľ, jeho úsilie sa stretalo s nepochopením tak štátnej ako aj cirkevnej vrchnosti. Obyčajne ho odbavili odpoveďou, že pre takéto účely už v Uhorsku jestvuje Spolok sv. Štefana. Ale Radlinský a jeho spolupracovníci, ako Slota, Chrástek, Sasinek a ďalší, sa nevzdali svojho predsavzatia ani po mnohých neúspechoch a sklamaníach. Po rakúsko-maďarskom vyrovnaní v 1867 sa už zdalo, že je koniec ich nádejám. A práve vtedy im Prozreteľnosť dožičila skromného víťazstva.

V 1867 sa stal ostrihomským arcibiskupom Ján Šimor. Na rozdiel od svojho predchodcu J. Scitovského, Šimor nebol slovenského pôvodu, ale mal k Slovákom vreľý vzťah. Počas svojich štúdií na Pazmaneu vo Viedni sa priatelil s viacerými slovenskými bohoslovcami a z úcty k nim sa naučil aj po slovensky. Tieto sympatie prejavoval aj ako ostrihomský arcibiskup-prímas. V tejto funkcii nemohol síce urobiť, čo by bol chcel, ale možno o ňom povedať,

že Slovákom nikdy úmyselne neškodil.

Krátko po jeho nastúpení na arcibiskupský prestol sa konali v Uhorsku všeobecné voľby. Andrej Radlinský vystupoval v nich ako slovenský kandidát v skalickom volebnom okrese, Slota v prievdzkom. Počas predvolebnej kampane, vo februári 1869, maďarský náboženský časopis Magyar Allam veľmi hrubo a ľživo napadol Radlinského. Radlinský hľadal zadosťučinenie pred súdom a nebolo ani najmenších pochyb, že proces (ktorý sa mal konať 15. novembra 1869) vyhrá. Cirkevná vrchnosť sa obávala verejného škandálu a preto navrhla Radlinskému mimosúdne pokonanie. Radlinský súhlasil so stiahnutím obžaloby, ak mu cirkevná vrchnosť povolí založenie Spolku sv. Cyrila a Metoda. Ostrihomský arcibiskupský úrad jeho podmienku prijal s dvomi výhradami: 1. aby sa pozmenil názov spolku a 2. aby jeho stanovy vypracoval výbor, v ktorom budú zastúpení aj predstavitelia cirkevnej hierarchie.

Stanovy boli veľmi rýchlo hotové a dostali cirkevné schválenie 14. decembra 1869. Uhorské ministerstvo školstva a osvetu ich schválilo 8. júla 1870. Podľa stanov spolok "bol pomenovaný po sv.

Adalbertovi (Vojtechovi), patrónovi krajiny uhorskej a ostrihomského arcibiskupstva" a jeho cieľom bolo "rozširovanie nábožensko-mravných vzdelanosti a katolíckeho ducha u veriaceho ľudu slovenského a pozdvihnutie i zveľadenie národných škôl katolíckych." Tento cieľ chce dosiahnuť "vydávaním dobrých nábožensko-mravných katolíckych a iných v katolíckom duchu písaných kníh slovenských."

Zakladajúce valné zhromaždenie Spolku sv. Adalberta (Vojtecha) sa konalo 14. septembra 1870 v Trnave. Bol to ozaj veľký sviatok slovenských katolíkov. Juraj Slota vo svojom prejave označil založenie Spolku za "najväčší deň v dejinách slovenských katolíkov od príchodu sv. Cyrila a Metoda."

Valné zhromaždenie zvolilo za doživotného čestného predsedu A. Radlinského. Za správcu bol zvolený Juraj Slota („dekan, okresný škôldozorca, farár tužinský v biskupstve banskobystričskom“), za podpredsedu Štefan Závodník, za pokladníka Ján Juriga, za účtovníka Ján Palárik, za tajomníka Pavol Novák.

V zápisnici z valného zhromaždenia čítame: „P. Juraj Slota navrhuje zostave-

nie troch odborov a síce: a) pre Sväté Písmo a životopisy svätých, b) pre všeobecný slovenský kancionál; c) pre knihy školské. Návrh tento dôkladne a s najväčším dôrazom odôvodnený prijíma zhromaždenie s potešením a poveruje výbor s jeho prevedením“.

Bohužiaľ, v podmienkach, v ktorých Spolok mohol vyvíjať svoju činnosť, sa tieto zábery uskutočňovali veľmi pomaly: Jednotný katolícky spevník vyšiel až v r. 1936 a preklad Sv. Písma bol dokončený až v rokoch päťdesiatych.

Ako správca Spolku sv. Adalberta (Vojtecha) Slota vyvíjal opravdu obdivuhodnú činnosť. Bol redaktorom Katolíckych novín (ktoré boli v určitom zmysle slova pokračovaním časopisu Cyrill a Metod) zároveň vydával kalendár Pútnik svätovojtešský. Hoci správcom Spolku sv. Vojtecha bol až do svojej smrti, pokročilý vek mu diktoval spomaliť pracovné tempo. Redaktorskú prácu prestal vykonávať v roku 1878 a ešte predtým prestal vydávať časopis Slovenský národný učiteľ.

V roku 1879 bol Slota preložený z Tužiny do Voderadov (dnes Drahovce). Zomrel 4. októbra 1882 a je pochovaný na cintoríne v Drahovciach.

Len sa rozpomeňte na prvé dni, keď ste po osvietení prestáli veľký boj v utrpení. Raz vás verejne hanobili a sužovali, inokedy ste boli spoločníkmi tých, ktorých stihlo to isté. (Hebr 10,32- 33)

V týchto rokoch nám odchádzajú poslední pamätníci hrôz Druhej svetovej vojny, tak aj trpkých 50. rokov. Svedectvá niektorých boli zaznamenané, svedectvá iných odišli do nenávratna. Sem-tam sa predsa ešte objavia vzácní ľudia, ktorí tieto ťažké časy nielen prežili, ale sú ochotní si na ne aj zaspomínať. Jedným z nich je aj pán ŠTEFAN ZAMIŠKA žijúci v Bystriciach. Popri práci, rodine, hre na organe viedol a stále vedie spevokol. Začas učil aj angličtinu v škole, súkromne aj nemčinu. Teraz sa stará o chorú manželku, o nákupy, domácnosť a denne hráva na svätých omšiach. Organistka Paulínka z Novák, kde istý čas hrával, si na neho zaspomínala: „Môj vzor, keď som bola dieťa. Pašie nikto tak neprecítil ako on!“

Aj pre mňa sú takíto ľudia povzbudením, že je možné zachovať si charakter napriek skúškam života. Takýchto ľudí potrebujeme ako soľ aj dnes. Znie mi v hlave čítanie zo sviatku sv. Cyrila a Metoda: „Chváliť nám treba slávnych mužov, našich otcov...“

Keď p. Zamiška raz spomenul, že bol u verbistov a zažil na vlastnej koži akciu „K“, poprosila som ho, aby mi o tom porozprával viac. Keďže je mužom činu, nepremárnil príležitosť. V jeden májový sviatok roku 2018 mi zatelefonoval, že môžem prísť. Nuž som nasadla na bicykel a navštívila manželov Zamiškovcov Máriu a Štefana.

- Ako ste sa dostali k verbistom?

ŠTEFAN ZAMIŠKA: - Misionári Božieho slova k nám prišli z Rakúska z Mödlingu. Slováci, ktorí tam predtým boli, si postavili kláštor v Nitre, potom dostali od darkyne kaštieľ vo Vidinej a potom ešte biskup Vojtaššák im daroval svoj kaštieľ v Spišskom Štiavniku. Tu zriadili dva ročníky gymnázia. V Nitre bola 1.-4. trieda cirkevného gymnázia, potom sa pokračovalo v Štiavniku, tam som začal hrať na organe. Potom sa v štúdiu pokračovalo na Zobore v Nitre. Organ zo Štiavniku po vyhnaní študentov premiestnili do Popradu. Keď som bol v Nitre, profesormi boli manželia Mikloškovci. Mamina Ferka Mikloška nás učila rôzne divadlá, pripravovala kultúrne vystúpenia. František Mikloško je spoluautorom kníh Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989. Koľké milióny Hitler povraždil, na Hitlera spomínajú, ale o komunistoch, čo oni narobili, to sa málokde dozvieš. Stále sa hovorí len to, čo zlé narobili fašisti.

Kedy ste sa narodili?

ŠTEFAN ZAMIŠKA: - Roku 1930 v Kolačkove (okres Stará Ľubovňa – pozn. aut.). Bolo nás osem detí – Tomáš, Terka, Zuzka... Tomáš zomrel ešte ako dieťa, nepoznal som ho. Žilo sa veľmi chudobne. V lete sme do školy veľmi nechodili, lebo sme pásli. Do meštianky som neskôr chodil osem km peši. V lete sa to dalo, ale v zime – cesta neprebrodená, po kolená snehu. Potom pán farár nahovoril rodičov, aby ma dali k misionárom. Po meštianke, ako 12-ročný, som sa dostal k nim. Rodičia nemali peniaze ani na cestu. Z Hrabušíc išli istí rodičia so synom, tak mi pomohli preložiť perinu a kufor z autobusu do vlaku. Keď som bol už v Nitre medzi klerikmi v šiestom ročníku, v noci prišli komunisti, okolo dvanástej obkľúčili dom. Nemohol som spať, pretože sme čakali, že prídu pre nás.

- To bolo počas tej Barbarskej noci, v apríli 1950, či inokedy?

ŠTEFAN ZAMIŠKA: - Áno, áno – to bola tá Barbarská noc. Prišli. Veľké zvonenie. Museli im otvoriť, ináč by vyvalili dvere. Rozišli sa po izbách: žandár a milicionár vždy pri každých dverách. „Oblečte sa, zoberte si to najnutnejšie!“ Vôbec sa nechceli ani baviť, ani nepovedali načo, kde. Mohli sme si zobrať len malý kufríček. Zobrali nás autobusy. Išli sme celú noc. Vôbec sme

sme boli niekoľko týždňov. Kňazov odtiaľ poslali skôr do ťažších táborov, nás neskôr do Kostolnej pri Trenčíne kde bol predtým kláštor sestričiek, ktoré už vystažovali voľakde. Bol tam jeden taký homosexuál. Od rána do večera nás učil o marxizme a leninizme. Potom nás dali na Priehradu mládeže medzi zväzákov (členovia Československého zväzu mládeže, povinnej mládežníckej organizácie – pozn. aut.). Ubytovali nás vedľa objektu, kde boli dievčatá

tak už len štyria žijeme. Zamiška, Tupta, Juhás. Jeden bol už ženatý. Tí, čo boli ženatí a mali nejakých predkov gréckokatolíkov, mohli prestúpiť a stať sa gréckokatolíckymi kňazmi. Tak aj tento bol vysvätený u gréckokatolíkov – František Fedor. Tupta bol člen kvarteta. Ja som v Nitre založil mužské kvarteto. Prvý tenor spieval huslista Janko Göry, Spišiak, Anzelm Šavel z Hranovnice, potom bol organistom v Zlatých Moravciach, ale ten už zom-

bolo zlé. Potom som sa chcel dostať na povrch, tak som sa prihlásil do dychowky. Už v Nitre som hrával v dychowke. Tak ma dali na povrch, ale tam som nič nezarábil. Všetko sa minulo na šaty a stravu. Čo som tam nejakých pár grošov ušetril, to len keď som robil v bani. Potom som chcel ísť znovu do bane, aby som nejaké peniaze doniesol domov. Lebo som už musel rozmýšľať, čo potom, keď ma pustia z vojenčiny.

- Stretli ste sa tam s niektorými kňazmi?

ŠTEFAN ZAMIŠKA: - Kňazi tam väčšinou neboli. Tých už z Podolínce dali inde, aby nás už neovplyvňovali. My sme boli takí bohoslovci, klerici a takí mladší, čo neboli ešte ani klerici. Boli tam aj iní, nielen verbisti, ale aj saleziáni. Ja som si musel potom zarábať.

- Ako ste sa dostali do týchto končín Slovenska, do okresu Prievidza?

ŠTEFAN ZAMIŠKA: - Lebo som hľadal robotu. Viete ako to tam bolo: my sme boli poznačení. To nielen, že nás pustili z väzenia, ale všade vedeli o nás, kto sme, nikde nás nechceli zobrať. Chcel som si aspoň dokončiť maturitu. Hlásil som sa na štúdium, ale ani mi neodpovedali. A som myslel, že ma nepoznajú. Možno bola aj chyba, že som tam ukázal vysvedčenie z polovice šiesteho ročníka gymnázia. Samozrejme, som sa prezradil, že som bol v misijnom dome, tak ma nezobrali. Neskôr sa mi podarilo urobiť si maturitu a diaľkovo vyštudovať chémiu.

V chemickvej (Chemické závody Wilhelma Piecka, n.p., Nováky – pozn. aut.) tiež vedeli hneď o mne. Chodili za mnou aj cez pracovnú dobu. Jeden ma presviedčal: prečo organujem, prečo to nenechám tak? Keď som prihlásil dcérku na náboženstvo, v siedmom ročníku; už len dvaja sme prihlásili; pokladali to za drzosť odo mňa. Z tohto dôvodu ma hneď chceli vyhodiť. Predvolali ma. Vedúci podnikového výskumu mi navrhol, že mi dá robiť vedúceho výskumnej skupiny, ak stiahnem prihlášku. Ja som to odmietol. Tak už len vyhodiť a vyhodiť. Boli za to všetci – komunisti aj odborári. Potrebovali ešte podpis predsedu ROH. Našťastie to bol Bystričanec. Spýtal sa, čo-ako po pracovnej stránke. Povedali, že na to nemôžeme nič povedať. Tak nepodpísal. Všetko mali pozisťované. O všetkých. Aj po prepustení z vojenčiny sa to stále nieslo so mnou. Druhí mladí inžinieri, ktorých som zaučal, ma o chvíľu popreskakovali s funkciami aj s výplatami a ja som bol stále na tom istom. Spočiatku ma aj vyznamenali niekedy ako najlepšieho pracovníka, ale zas voľakto sa do toho obul, že ma nesmú vyznamenávať. Vždy som bol čierna ovca.

Najstaršia dcéra chodila na strojárinu, pretože inde ju nevzali. Chcel som ju dať na chémiu, ale neprijali ju. Boli tam iné dievčatá, čo mali horšie známky. Ale ona chodila na náboženstvo. Dcéra organistu. Život je taký zložitý niekedy.

- Moji starí otcovia boli zas zavretí za kontingenty...

ŠTEFAN ZAMIŠKA: - No aj jej otec. (Ukazuje na manželku – pozn. aut.) Zobrali im kone, kravy, všetko. V Leopoldove bol...

- Kde ste sa naučili jazyky?

ŠTEFAN ZAMIŠKA: - Nemčinu sme mali už aj v škole. Mama bola zo šiestich súrodencov, štyria odišli do Ameriky. Bratranec mi napísal aj slovensky aj anglicky. Tak som sa naučil niečo. Teraz si už nedopisujeme s nikým. Chvála Bohu, ešte vládzem. Aj spevokol mi dá zabrať ešte.

Rozhovor so Štefanom Zamiškom

rel, prvý bas som bol ja, druhý bas Vinco Tupta.

Tri roky a tri mesiace som robil na vojenčine ťažké roboty. Či veríš, či nie: do posledného dňa som nevedel, dokedy tam budem. Neistota. Do posledného dňa. Až naraz zomrel Stalin. Potom sa to trochu uvoľnilo.

- Boli ste v PTP?

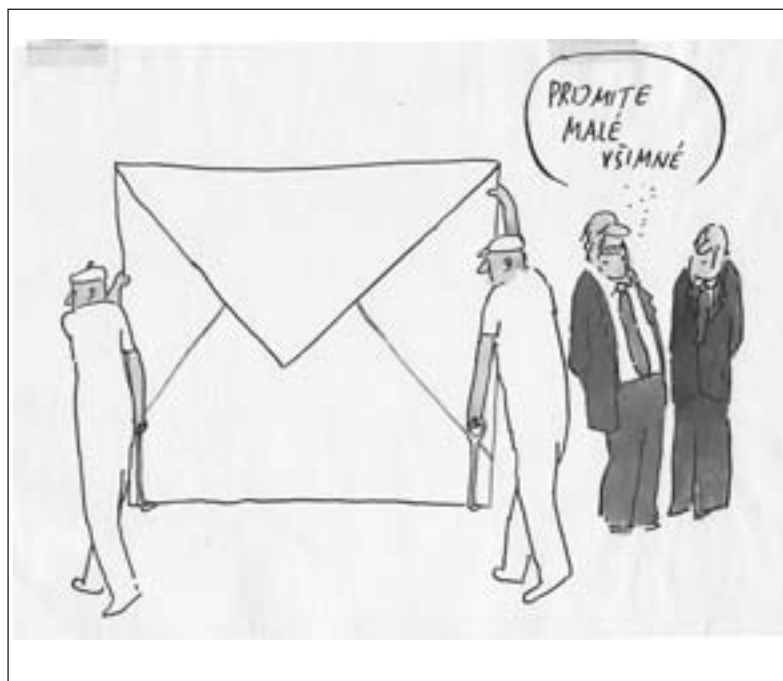
ŠTEFAN ZAMIŠKA: - Áno. Robili sme v kameňolome. Nielen osem hodín, ale prakticky celý deň. Stavala sa železničná trať a bolo treba vyrovnať kopce. V Čechách. Veľká Losenice. Po odstrelé sme museli z veľkých balvanov nalámať menšie kladivom, aby sme to mohli zdvihnúť, potom naložiť dvojkubíkový vozík. Museli sme splniť normu. Ak sme nesplnili, nepustili nás v nedeľu na omšu. Chodili sme s veliteľom, celá rota. Neskôr som robil v bani. Vyťahovali sme dopravné pásy a vzduchové motory po ťažbe. Viete si predstaviť, aké to bolo náročné. Otrocká práca nemôže byť horšia. Druhí ešte horšie prežili, keď ich mučili. Nás aspoň nemučili. V bani to

z Ružomberka, aby sme si chytro našli frajerky. Aby sme zabudli, kde sme boli a aby mohli Stalinovi nahlásiť, že s Cirkvou na Slovensku sme sa už vysporiadali, že už neexistuje. Ale to nebola pravda, lebo však jestvovala ešte tajná cirkev. Aj niektorým našim sa podarilo štúdium dokončiť. Z mojej triedy, keď sme boli na stretnutí v Štiavniku,

Štefan Zamiška uprostred baníkov

Zhovárala sa Monika Školnová

Zo skicára Andreja Mišanka

VPRED!

Kapitoly z dejín
katolíckej faleristiky a drobnej plastiky VI.

Pamätný odznak prvého krajiniského orolského zletu z roku 1928

Prvou celoslovenskou masovou akciou Československého Orla s charakterom manifestačnej slávnostnej prehliadky sa stal I. krajiniský zlet slovenského orolstva, ktorý sa uskutočnil v rámci súboru sprievodných akcií celoročných osláv 10. jubilea vzniku Československej republiky v dňoch 4. – 6. augusta 1928. Bol pripravovaný a uskutočnil sa pod patronátom ministrov M. Hodžu, M. Gažika, J. Tisu a F. Udržala, slovenského episkopátu, slovenského krajiniského prezidenta J. Drobného, bratislavského mešťanostu L. Okálíka. Medzi patrónmi zletu nechýbali ani čestní orolskí starostovia poslanec A. Hlinka a senátor J. Kovalík. Počas prvého zletového dňa, 4. augusta 1928, prichádzali do Bratislavy pravidelnými i osobitnými vlakmi a rýchlikmi početné výpravy Orlov a hostí z Čiech, celého Slovenska i zo zahraničia. Najpočetnejšou za-hraničnou výpravou s vlastnou dychovkou bola orolská delegácia z Viedne, ktorú viedol jej náčelník C. Moučka. Do Bratislavy prišli s 50 minútovým meškaním o 17.20 hod. žilinským rýchlikom

najočakávanejší hostia – A. Hlinka, J. Tiso, J. Kovalík a poslanec a orolský krajiniský miestostarosta A. Hanco. Žilinským rýchlikom do Bratislavy dorazil o 20.30 hod i spišský biskup J. Vojtaššák. Na rovnaký čas bola ohlásená a Policajným riaditeľstvom povolená slávnostná orolská akadémia, ktorá sa konala vo veľkej sieni mestskej Reduty, ktorá bola v tom čase najväčšou verejnou sálou v Bratislave. Na akadémii boli prítomní všetci protektori zletu, ako aj zástupcovia armády, štátnych a mestských úradov, vrátane krajiniského prezidenta J. Drobného a starostu Bratislavy L. Okánika. Po štátnych hymnách a pápežskej hymne, ktoré zahrala dychová hudba 23. pešieho pluku amerických Slovákov, sa ujal slova a akadémii oficiálne otvoril slovenský krajiniský orolský starosta A. Raška. Po jeho prejave vystúpili bratislavskí Orli so scénickou alegóriou (tzv. živý obraz) s názvom Naše jubileum. Búrliwym potleskom bol na pódium vyvolaný A. Hlinka, ktorého prejav obecnstvo viackrát prerušilo spontánnym aplauzom. Privítal ešte raz na I. slovenskom orolskom krajiniskom zlete vzácných hostí a osobitne pripomenul potešenie nad početnosťou českých a moravských orolských delegácií, ktoré predstavujú a reprezentovali praktickú

podobu „snahy po vytvorení jednotnej fronty všetkých katolíkov v ČSR proti nepriateľom katolicizmu“. Po Hlinkovi sa prítomným prihovorili bratislavský biskup M. Blaha, J. Drobný a A. Raška, ktorý prečítal pozdravný telegram od pápežského nuncia v Československu, kardinála Pietra Ciriaciho, ktorý bol menovaný do svojej

podobu „snahy po vytvorení jednotnej fronty všetkých katolíkov v ČSR proti nepriateľom katolicizmu“. Po Hlinkovi sa prítomným prihovorili bratislavský biskup M. Blaha, J. Drobný a A. Raška, ktorý prečítal pozdravný telegram od pápežského nuncia v Československu, kardinála Pietra Ciriaciho, ktorý bol menovaný do svojej

podobu „snahy po vytvorení jednotnej fronty všetkých katolíkov v ČSR proti nepriateľom katolicizmu“. Po Hlinkovi sa prítomným prihovorili bratislavský biskup M. Blaha, J. Drobný a A. Raška, ktorý prečítal pozdravný telegram od pápežského nuncia v Československu, kardinála Pietra Ciriaciho, ktorý bol menovaný do svojej

funkcie iba v polovici februára 1928. Program pokračoval umeleckými a telocvičnými vystúpeniami, na ktorých vystúpili zástupcovia orolských jednôt z rôznych kútov ČSR. Akadémia skončila až štyridsaťpäť minút po polnoci.

Nasledujúci deň, 5. august 1928, bol hlavným zletovým dňom a začal slávnostným sprievodom účastníkov a hostí na zoradisko, ktoré bolo na Námestí slobody. O 9.08 hod sa orolské zástupy, zoradené do pochodových formácií, pohlili za zvukov 17 dychových orchestrov Štúrovou a Kempelenovou smerom na námestie Jakuba Richtára, kde bola postavená vyvýšená tribúna pre protektorov zletu a významnejších domácich a zahraničných hostí. Pri kláštore Božského Srdca bol postavený oltár na bohoslužby pod holým nebom. Slávnostný sprievod, nesúci 62 orolských, 9 štátnych a národných vlajok a 2 cirkevné koruhvy, pozostával z 2 650 uniformovaných a 2 020 neuniformovaných Orlov, 1 400 uniformovaných a 1270 neuniformovaných Orlíc, 460 účastníkov v ľudových krojoch. Orolskú mládež reprezentovalo a zastupovalo 432 dorastencov a 720 dorasteniek v orolských rovnošatách a 218 detí v civilnom odevu. Oficiálnych zletových účastníkov slávnostného pochodu Bratislavou, bez zarátania sympatizantov a zve-

už niesol v atmosfére pracovného zjazdu, ktoré-ho hlavnou a ústrednou témou bolo definovať vzťah a pomer slovenských orolských jednôt k iným náboženským, kultúrnym a predovšetkým telovýchovným a športovo-branným spolkom a organizáciám. Na pracovnom rokovaní sa stretli viaceré významné osobnosti katolíckeho spoločenského, politického a spol-kového života, ktorí boli aktívnymi členmi ČSO alebo podporovali a propagovali orolskú myšlienku vo svojich aktivitách a vo svojich verejných vystúpeniach. Medzi nimi nechýbal J. Tiso, Dr. Kovalík, A. Kolísek, a P. Jantausch. Druhým bodom rokovania sa stali praktické otázky orolskej osvety, agitácie a propagandy.

Do dnešných dní je pamiatkou na túto udalosť bronzový účastnícky odznak. Hlavným motívom odznaku je do kruhu štylizovaný orol, vzlietajúci z lemovaného štítu. V štíte je obrysová veduta centra Bratislavy s rímskou číslicou I. V leme štítu je nápis KRAJINISKÝ SLET SLOVENSKÉHO OROLSTVA. Nad hlavou orla, medzi krídlami, je nápis V BRATISLAVE 4. – 6. VIII. 1928. Odznak sa zapína na vertikálnu patentnú ihlicu.

STALIN A ŽIDIA

Ešte aj za Druhej svetovej vojny nanovo ožil antisemitizmus. Prejavilo sa to nielen u obyvateľstva, ale aj v štátnych inštitúciách. Išlo o asimilovaných Židov v mestách, ktorí sa stali oporou režimu.

V priebehu vojny Stalin použil všetky kontakty na zahraničné židovské firmy a finančné inštitúcie. Sovietsky zväz potreboval všestrannú pomoc nielen vojenského materiálu, ale aj pre obyvateľstvo. A tieto židovské kontakty prinášali potrebnú pomoc. No vojna skončila a Stalin začal so svojím štábom (bez dôkazov) tieto židovské organizácie podozrievať zo špionáže (Anglicko, USA). Táto židovská organizačná práca prepadla „špionománii“. A tak začala „Čistka“ od Židov v orgánoch spravodajských služieb, Ministerstva zahraničných vecí a v zahraničnej pro-

Stalin osobne zredigoval článok do Pravdy, ktorý obviňoval popredných lekárov z toho, že v spojení s americkou tajnou službou zabíjali liekmi najvyšších predstaviteľov štátu a armády. V rozhovore so svojimi spolupracovníkmi bol celkom otvorený: „Každý Žid je nacionalista, agent americkej špionáže.“ Nakolko vtedy prebiehala kórejská vojna, Stalin sa začal obávať, že sa ho Američania pokúsia „odstrániť“.

Prvou obeťou spomedzi lekárov sa stal profesor Jakov Etinger, osobný lekár Beriu, ministra bezpečnosti. Pri mučení sa „priznal“ a podpísal pripravený protokol, v ktorom označil svojich „spoluvinníkov“. Zomrel vo väzení na následky mučenia. Po ňom zatkli 9 popredných lekárov, Židov. Medzi nimi bol aj osobný Stalinov lekár V. N. Vinogradov. Všetci sa po mučení „priznali“

ešte na žive v sibírske gulagoch. Mali sa tam trochu lepšie, lebo aj v táboroch boli lekármi väzňov a politického aparátu (rodiny, deti).

STALINOVA SMRŤ

Podľa vydaných prameňov v noci z 28. februára na 1. marca na Stalinovej chate v Kuncove za Moskvou popíjali s „Generalissimom“ Malenkov, Beria, Bugarin a Chruščov. Tá nočná „pohľanka“ starému Stalinovi bola osudnou. Večer 1. marca sa Stalin po odchode hostí zavrel do svojich komnát. Nik ho nemal vyrušovať. Chcel si odpočinúť, lebo vodka tiekla „potokom“. Neskoru v noci osobná vybraná ochranka sa nemohla dovoliť veľkého Stalina a po konzultácii s Beriim vylomila dvere. „Vodka národov“ ležal vedľa váľandy na dlážke. Bol po porážke, lebo

Využívanie poznatkov

Keď poznávame, študujeme, tak len vnútorné väzby a vzťahy už menej alebo vôbec nie vzťahy a väzby na okolie, teda nie vplyv na okolie. Preto sme museli v hmotnom svete zaviesť pojem životné prostredie, lebo ho musíme už o z d r a v o v a ť a chrániť, teda poznávať, čo ho znečisťuje vrátane určenia, ktoré podnikanie aj ktoré podniky ho znečisťujú. Výrobcovia, prepravcovia aj zástupcovia spotrebiteľov spolupracujú v chránení prostredia. Zatiaľ kompetencie v chránení prostredia sa stále spresňujú nadväzne na rozvoj technológií. Vymýšľať a zavádzať „osobitnú ochranu“ prostredia by bol asi nezmysel. Musí stačiť tvoriť a využívať len málo znečisťujúce technológie.

OSN by mala mať hlavný program, aby dnes chudobné krajiny Afriky a Ázie zavádzali technológie málo znečisťujúce prostredie, aj keď budú drahé, aby sa tým celkové znečisťovanie znižovalo. Aby sa vzduch nad priemyslom ešte nezamorenou Afrikou neznečisťoval. Je to už nutnosť! Nové čisté technológie nech sa financujú zo šetrenia na ochrane prostredia. Nech sa to donútené zobratie teraz považuje ako vrátenie toho, čo biznis zobral. Veď svet morálne vyspel aj zmúdrel v rozoznávaní, čo je skutočne užitočné a efektívne. A pokročme v našom uvažovaní ešte ďalej, hlbšie.

Vieme, že kvalita každej práce má veľmi veľké rozpätie. Potvrdzujú to skúsenosti a história zo všetkých oblastí ľudských aktivít, hmotných aj duchovných. Kvalitu hmotnej práce mериame jednotkami, duchovnej úspechom, úspechmi.

Keď zrno zasejeme do dobre vypracovanej zeme, vyženie až päť stebiel, teda bude päť klasov a v každom najmenej dvadsať nových zrn. Čiže stonásobná úroda z Biblie je reálne dosiahnuteľná

Na „dobré“ výrobky z dreva treba drevo sušiť desať rokov, až 70 rokov v tieni vonku. Čiže dnes sa suší pre generácie vnukov.

V Trenčíne asi pred 60 rokmi našli hlboko v zemi f u n k č n é potrubie z červeného smreka (nie trosky) spred 400 rokov. Žiaľ, ešte stále si drevo, stromy, prírodu, nevážime, ba ju ničime. Pritom môžeme všeobecne povedať, že predmety z prírodných materiálov sú bezpečné pri ich tvorení, vyrábaní aj pri používaní, čo o predmetoch z umelých hmôt sa nedá povedať a stále si to neuvedomujeme a nevyužívame.

Predmety z umelých hmôt skúsime zásadne, či majú potrebné a očakávané vlastnosti, nie na ne-potrebné vlastnosti a znaky. A vôbec nie na celkom neznáme

vlastnosti a znaky, ktoré môžu byť aj škodlivé.

Už v článku „Úvaha o spoločenských vedách“ som uviedol, že pri skúmaní a posudzovaní využívania objavov a nových poznatkov by mali byť nielen technologickí využívatelia, ale aj zástupcovia občianskej spotreby a ešte aj ochránari životného prostredia a ochránari zdravia. Všetci by sa mali zhodnúť na efektívnosti využívania nových poznatkov. Žiaľ, nemáme vlastnosti a znaky dobrého, zdravého, dlhého, plodného a pod. života! Celý výskum je viac zameraný na ochranu pred zlom, a nie na tvorenie nových spôsobov dobra a vytváranie dobrého prostredia. Podľa tlače najviac inovuje spôsoby bytia Južná Kórea a potom celé okolie.

V Japonsku majú inštitúciu, veľký ústav odborníkov, v ktorom nové poznatky v zmysle využiteľnosti rozkladajú na menšie potenciálne využiteľné časti. Tie môže hocikto, teda každý zadarmo zobrať a využívať. A to je ekonomický motor Japonska. Tento motor predbieha v rozvoji celý svet, vrátane USA. Vecne povedané, Japonsko vyváža rozvoj, čiže rozum, aj do USA. Samozrejme aj USA vyvážajú svoju múdrosť, produkty, technológie aj poznatky, ale neskoršie a pomalšie ako Japonci.

Severná Kórea napadla raketami Havajské ostrovy. Ako to začalo? Jej vodca Kim sa bol pozrieť na zničený Irak bombardovaním letectvom USA, keď Husajn začal krajinu po občianskej vojne budovať. Vodca Kim si uvedomil, že keď začne svoju krajinu budovať, USA ju zničia. Preto založil výskum atómových zbraní a rakiet s doletom na Havajské ostrovy, ktoré „patria“ USA. To znamená, že Severná Kórea so 120,5 tis. km štvorcových a okolo 30 mil. obyvateľov sa tak stala politickou a strategickou veľmocou. Jej vodca rokuje s prezidentom USA, teda so štátom ktorý má 9,4 mil. km štvorcových, približne 400 mil. obyvateľov a donedávna najvýkonnejšie hospodárstvo. Pre úplnosť uvedieme, že Čína už výkonnosťou hospodárstva USA predbieha. (Uvedené údaje a tvrdenia sú z našej oficiálnej tlače.)

Mojou úvahou som chcel poukázať, že súčinnosť objavovania a využívania poznatkov je efektívnejšia ako časovo a priestorovo oddelené. Kórejčania a Japonci nesúťažia, ani v tvorení, ani v spotrebe, ani v osobnej spotrebe, ale si žijú z vnútorných pohnútok, z dobromyseľnosti. Minulosť ukázala, že „mentalita“ hlboko je úprimnej žičlivosti a dobromyseľnosti bola a je „cudzí“ ideológiám komunistov aj biznisu. Biznis odkopol deľbu práce a následnú výmenu produktov.

Jeho cieľom je zisk, a nie spokojnosť spotrebiteľa. Príchodom biznisu hos-podárstvo už nereguluje T R H ! !

Prikladom, vzorom podnikania bol B a ť a. Jemu sa budem venovať osobitne. Teraz len poviem, že Baťov spôsob organizovania výroby je založený na motivácii každého pracovníka rovnako ako riadenie v Japonsku a v jeho okolí.

LUDOVIT URMINSKÝ

Andrej Zubov: DEJINY RUSKA

pagande. Títo podozriví ovládali jazyky a mali aj kontakty na svojich priateľov a rodinných príslušníkov (klany). Stalin zasiahol aj do svojej rodiny, kde mal tiež podozrenie. Išlo najmä o príbuzných druhej manželky Stalina – Allilujevových. Skutočnosť, že aj v jeho rodine sú „židovskí kozmopoliti“, vyvolávali vo „Vožďovi národov“ strašnú zúrivosť.

Štátny antisemitizmus v rokoch 1948-1949 našiel svoje vyjadrenie v organizovaní „Boja proti kozmopolitizmu a v ochrane ruskej kultúry“. Všade prebiehali kampane, zamerané na vyhnanie nepriateľov Sovietskeho zväzu. Študenti na školách „odhaľovali“ svojich docentov a profesorov židovského pôvodu. Boli zlikvidované všetky zariadenia, ktoré slúžili židovským komunitám. Predsedu antifašistického výboru – herca Solomona Michoelsa Štátna bezpečnosť na Stalinov príkaz zavraždila. Nežidia vycítili príležitosť dostať sa na miesta zlikvidovaných profesorov a výskumníkov na výskumných ústavoch. Židia vzhľadom na znalosť cudzích jazykov a pašovanie vedeckej literatúry boli pre vedu lepšie vyzbrojení ako ostatní ruskí Nežidia. Židia veľa prvkov mali už v génoch, čo u ostatných chýbalo. Išlo slovom o tie „tri konské hlavy“, ktorými Židia vynikali. A závisť plodí nepriateľstvo. Navyše veľa vysokých úradníkov malo židovské manželky, počnúc Ústavným výborom strany, armády a výskumu, najmä atómového. V tejto oblasti výskumu boli odkázaní na pomoc amerických židovských vedcov. Prvá polovica tohto výskumu pomohla sovietskym vedcom získať drahocenný čas. Za túto pomoc v USA boli odsúdení manželia Rosenbergovci na elektrické kreslo. Ďalšie mená boli známe až po skončení vojny.

Tento boj a kozmopolitizmom znamenal celkový rozchod s tradíciou bolševickej Internacionály a nepriatelja za hranicami mu perfektne postrčili pod „fúzy“ aj jeho Pakt s Hitlerom z roku 1938. Zahraničné židovstvo zastavilo každú potrebnú pomoc – najmä pôžičky na obnovu krajiny. Stalina nič nezadržalo v tejto kampani. Rozzúril sa do „červena“, keď štát Izrael za vojenskú pomoc pri vzniku Izraela sa odklonil k Američanom. Všetci tí, ktorí pomáhali Izraelu, boli postupne povraždení, vrátane Slánskeho a spoločníkov. Aj niektoré manželky politikov boli na desať rokov poslané „dýchať“ zdravý sibírsky vzduch. (Ten bol zadarmo.)

(k tomu, čo nevykonali). Prinútili ich podpísať strašidelnú činnosť, aby občania Sovietskeho zväzu aj naďalej nenávideli Židov. Polícia zistila, že na Ukrajinu sa už chystajú „pogromy“. 9. februára 1953 vybuchla v Tel Avive bomba pred Sovietskou ambasádou. Vypukol ďalší pogrom. Židov bili a urážali na uliciach Moskvy, Leningradu, Kyjeva a v ďalších mestách.

Prípád lekárov mal za následok masovú deportáciu Židov, ale aj „Čistku“ celého aparátu štátu, ktorý mali Židia dobre obsadený. Transportovali ich do ďalekej Sibíri a Kazachstanu. Príprava nového teroru spľasla pre náhlu a nečakanú smrť „Vodcu“. Samotný Beria ako šéf bezpečnosti sa cítil Stalinom osobne ohrozený. Keby nevedel atómový výskum, bol by ho Stalin dal zlikvidovať. Stalinovou smrťou prišlo k prepusteniu všetkých lekárov, ktorí boli

nemohol hovoriť a nemohol sa ani pohnúť. Musel už niekoľko hodín ležať v bezvedomí.

V noci z 1. na 2. marca prišli na chatu Chruščov, Bulganin, Beria i Malenkov a prikázali ochranke, aby súdruha Stalina „nevyrušovali“. Lekárov pozvali až ráno 2. marca. Konštatovali výron krvi do mozgu. Títo Stalinovi „poskokovia“ hneď sa začali zaoberať delením moci. Beria s Malenkom dohodli rozdelenie štátnych funkcií. Večer 5. marca Beria navrhol Malenkova za „šéfa“ krajiny. A Malenkov navrhol Beriu za svojho zástupcu a ministra vnútra. S ostatnými členmi vytvorili „Užšie predsedníctvo“. Stalin zomrel 5. marca večer 10 minút pred desiatou hodinou. Jeho rakva bola vystavená v sieni Domu odborov, aby si ho mohli občania uctiť. V sibírske táborech väzni od radosti

ORDINARIÁT OZBROJENÝCH SÍL A OZBROJENÝCH ZBOROV SLOVENSKEJ REPUBLIKY
DEDIČSTVO OTCOV, o. z., RASTIC, o. z.
RÍMSKOKATOLICKÝ FARSKÝ ÚRAD BRATISLAVA-DEVIN

Vás pozývajú na
slávenie spomienky
1134. výročia smrti
sv. Meloda
v Kostole Svätého Kríža v Devíne
6. apríla 2019 o 14.00 hod.

Program:

**Slávnostná svätá omša
ku cti sv. Cyrila a sv. Metoda**
hlavný celebrant a kazateľ J. E. Mons. František Rábek,
vojenský ordinár

Život Metoda
prednesie Jozef Šimonovič

Uctievanie relikvií svätých

Kladenie vencov k pomníku sv. Cyrila a sv. Metoda

Tešíme sa na stretnutie a príležitosť spoločne načerpať
z duchovného posolstva sv. Cyrila a sv. Metoda

DEDIČSTVO OTCOV

Pred päťdesiatimi rokmi, na prelome rokov 1968-1969, vrcholila v Česko-Slovensku kampaň o obsadení funkcie predsedu Federálneho zhromaždenia. V súvislosti s pripravovanou federalizáciou štátu nadobudla kampaň národnostný charakter. Spory o obsadenie funkcie predsedu Federálneho zhromaždenia, spojené s menom Josefa Smrkovského, prebiehali v podmienkach okupácie ČSSR vojskami Varšavskej zmluvy a politiky normalizácie, ktoré vtlačili kampani svoju pečať.

Odpor občanov proti okupácii, výsledkom moskovských dohôd, politike normalizácie a následná kampaň za Smrkovského v nebyvalej mier zaktivizoval občiansku spoločnosť a prinútil Moskvu postupne realizovať politické čistky vo vedení KSČ a socialistického štátu. Na základe moskovských dohôd boli koncom augusta 1968 kooptovaní do predsedníctva ÚV KSČ ľudia, na čele s prezidentom Ludvíkom Svobodou, ktorí sa stali zárukou, že politika normalizácia sa bude realizovať podľa predstáv politbyra ÚV KSSZ. Prezident Svoboda nebol členom starého ÚV KSČ, ktorý Moskva ako jediný uznávala. V rozpore so Stanovami KSČ bol zvolený za čestného člena predsedníctva ÚV KSČ „so všetkými právami člena“. Prezident Svoboda sa po návrate česko-slovenskej delegácie z Moskvy stal kľúčovou postavou normalizácie. Voľbu prezidenta Svobodu za člena predsedníctva ÚV KSČ možno z hľadiska ďalšieho vývoja považovať za prvý krok k opätovnému spojeniu štátnej funkcie prezidenta so stranícko-politickou funkciou prvého tajomníka ÚV KSČ. Leonid I. Brežnev však nechcel nič ponechať náhode. Spolu s veľvyslancom S. V. Červonenkom dozeral v Prahe nad dodržiavaním záväzkov vyplývajúcich z Moskovského protokolu aj prvý námestník ministra zahraničných vecí ZSSR V. V. Kuznecov.

Politickými garantmi normalizácie boli predovšetkým signatári Moskovského protokolu na čele s Alexandrom Dubčekom. Už v polovici septembra 1968 prijalo Národné zhromaždenie zákon, ktorý obnovil cenzúru a následne bol prijatý zákon, ktorý neumožnil činnosť organizácií a spolkov mimo Národného frontu. Zákaz postihol v Česku najmä KAN, K-231 a na Slovensku Slovenskú organizáciu na ochranu ľudských práv, vedenú Emilom Vidrom. Moskva, Berlín, Varšava naďalej stupňovali ideologickú kampaň proti pravicovým oportunistom v ČSSR. Z územia NDR viedol vysielateľ Vltava intenzívnu kampaň proti reformným komunistom a sovietske okupačné vojská, v rozpore s Moskovskou dohodou, zasahovali do vnútropolitického vývoja v Česko-Slovensku. Vydávali a rozširovali rôzne tlačivá proti kontrarevolucionárovi a pravicovým oportunistom, vrátane povestných Zpráv. Sovietski dôstojníci sa demonštratívne zúčastňovali na zhromaždeniach militantných ľavičiarov a dogmatických sektárov, na ktorých bola schvaľovaná okupácia a nastoľované požiadavky čo najprisnejšieho potrestania pravicových oportunistov vo vedení KSČ a socialistického štátu. Známymi postavami na českej politickej scéne sa stali ultraľavicoví radikáli Josef Jodas, Emanuel Famíra, Karel Pospíšil, Václav Svoboda, Ladislav Morávek, ktorí nachádzali podporu aj medzi časťou členov Ústredného výboru KSČ.

Na Slovensku bola podstatne iná situácia. Na rozdiel od Ústredného výboru KSČ bol Ústredný výbor KSS, vedený Gustávom Husákom, jednotný a bol plne v rukách reformných komunistov. Dogmatickí sektári tvorili v KSS izolované skupinky, bez akéhokoľvek vplyvu. Na rozdiel od Česka nenašli podporu nielen v komunistickej strane, ale ani v slovenskej spoločnosti. Skôr naopak.

Za pozornosť stojí odvážne vystúpenie Laca Novomeského v bratislavskom rozhlase, v septembri 1968, proti signatárom listu tzv. starých komunistov z Košíc, ktorý uverejnila moskovská Pravda. Ľudia ako M. Hruškovič, J. Janík, M. Pecho, F. Dvorský, H. Ďurkovič, J. Lőrincz, M. Chudík, M. Sabolčík, R. Cvik nevyvíjali navonok takmer žiadne politické aktivity a len trpezlivo čakali na svoju príležitosť.

Po novembrovom pléne ÚV KSČ (1968) sa pootvorila cesta na odvolanie Alexandra Dubčeka z postu prvého tajomníka ÚV KSČ. Moskva pripravovala odkladanú poradu predstaviteľov medzinárodného komunistického hnutia, ktorá sa mala konať v júni 1969. Dovtedy chcelo politbyro ÚV KSSZ vyriešiť otázku Dubčeka. Opodstatnene sa totiž obávalo, že otvorenie česko-slovenskej otázky by na porade veľmi komplikovalo ich plány. Hlavným cieľom pripravovanej porady bolo navonok demonštrovať jed-

noduchovskovskej koalície v ÚV KSČ, ktorej členmi sa postupne stávali tak reformní komunisti, ako aj konzervatívci a dogmatickí sektári. Vznikla podobná situácia ako pri odvolávaní Novotného z postu prvého tajomníka ÚV KSČ, keď sa sformoval pestrý konglomerát rôznych skupín a straníckych klanov. Dubček sa naďalej spoliehal na svoju popularitu, a to či už doma, alebo v zahraničí. Zároveň sa domnieval, že keď bude plniť záväzky vyplývajúce z Moskovského protokolu, tak jeho pozícia vo vedení KSČ zostane neotrasiteľná. Podľa blízkeho spolupracovníka A. Dubčeka, Zdenka Mlynára, Dubček bol presvedčený, že sa vo funkcii prvého tajomníka ÚV KSČ udrží kabinetnou politikou a utajenými osobnými dohodami s Brežnevom. Ešte aj v januári 1969 vraj tvrdil, že „už má v Moskvě vyhráno“. Ako uvádza Mlynár: „Dubček vážne veril, že rozhodujúci význam budú mať jeho kuloární rozhovory s Brežnevom

sonálne otázky v súvislosti s ustanovením Federálneho zhromaždenia. Dubček, bez ohľadu na predchádzajúce stanovisko či už SNR, alebo uznesenie predsedníctva ÚV KSS, navrhol, aby kandidátom na funkciu predsedu Federálneho zhromaždenia bol Josef Smrkovský. Argumentoval najmä tým, že ústavný zákon o česko-slovenskej federácii zakotvil princíp zákazu majorizácie a tým je otázka rovnocenného zastúpenia Slovákov vo Federálnom zhromaždení vyriešená. Oponoval mu G. Husák, ktorý odmietol akceptovať, aby všetky ústredné štátne funkcie boli vo federácii obsadené príslušníkmi českej národnosti. Do funkcie predsedu Federálneho zhromaždenia navrhol Ondreja Klokoča. Na veľké prekvapenie Dubčeka, za Husákov návrh sa postavil celý Výkonný výbor predsedníctva ÚV KSČ (L. Svoboda, O. Černík, L. Štrougal, Š. Sádovský a E. Erban). Dubček bol zaskočený jednotným posto-

vysvetľoval po svojom, čo situáciu ešte viac komplikovalo a vyhrocovalo. Tzv. starí komunisti a dogmatickí sektári začali prilievať olej do ohňa a fabrikovali proti Smrkovskému rôzne pamflety. Začali sa šíriť rôzne fámy, že sovietske okupačné jednotky zasiahnu do vývoja v ČSSR, čo by malo devastujúci dopad pre reformných komunistov. Reálne totiž hrozilo, že k moci sa dostanú Indra a spol. Dubček začal evidentne strácať pôdu pod nohami a usiloval sa primäť Smrkovského, aby a verejnosti vystupoval v duchu normalizačnej novembrovej rezolúcie ÚV KSČ a najmä, aby sa distancoval od kampane, rozpútanej na jeho podporu. Smrkovský pod rôznymi zámienkami to však odmietal urobiť. Pod silným tlakom občianskeho hnutia a hrozby generálneho štrajku, sa vedenie KSČ nakoniec rozhodlo v čo najkratšej dobe vyriešiť otázku obsadenia funkcie predsedu Federálneho zhromaždenia.

Prvá kríza česko-slovenskej federácie alebo realisti verzus extrémisti

notu medzinárodného komunistického hnutia pod vedením KSSZ. Z tohto dôvodu prítomnosť Dubčeka na porade bola pre Moskvu neprijateľná. L. I. Brežnev, ktorý si osobne vzal za úlohu vyriešiť „česko-slovenskú krízu“, sústredil všetko svoje úsilie na odvolanie Dubčeka z funkcie prvého tajomníka ÚV KSČ, a to najneskôr do jari 1969.

Vnútropolitická situácia v ČSSR bola koncom roka 1968 plná paradoxov. Pokiaľ vedenie KSČ pristúpilo pod tlakom Moskvy na korekciu Akčného programu, tak na jeho obranu sa postavilo občianske hnutie. Akčný program sa stal programom politickej opozície. Cesta signatárov Moskovského protokolu a občianskej spoločnosti sa začala diametrálne rozchádzať. Signatári, vedení Dubčekom, označovali odporcov politiky normalizácie za „extrémistov“ a „extrémisti“ zasa s iróniou nazývali signatárov Moskovského protokolu „realistami“. Keď zasadal Ústredný výbor KSČ a prijímal povestnú novembrovú rezolúciu, koncipovanú a одобrenú L. I. Brežnevom, sa 17. novembra 1968 konal v Prahe študentský štrajk. Študenti sa verejne postavili na obranu Akčného programu a vyhlásili štrajk za jeho splnenie. K výzve sa pripojila väčšina vysokých škôl v republike. Opätovne začali rezonovali aj hlasy za uznanie výsledkov mimoriadneho XIV. zjazdu KSČ. Čo pre signatárov Moskovského protokolu bolo absolútne neprijateľné. Politickú iniciatívu v štáte opäť preberalo občianske hnutie (odborníci a študenti), ktoré sa vyhŕaňovalo voči okupačným vojskám, signatárom Moskovského protokolu a politike normalizácie. Vedenie KSČ, ako povestný kôl v plote, sa na politickej scéne ocitlo v pozícii diváka.

Na program dňa sa dostala otázka odvolania Dubčeka z funkcie prvého tajomníka ÚV KSČ, ktorý evidentne nezvládal svoju funkciu. Nebol schopný zjednotiť nielen ÚV KSČ, ale ani reformných komunistov, ktorí čím ďalej tým viac uvažovali nad jeho výmenou vo funkcii prvého tajomníka ÚV KSČ. Moskva rozohrávala s Dubčekom svoje vlastné politické hry. Ubezpečovala ho o svojej podpore a utvrdzovala ho, že naďalej má dôveru politbyra ÚV KSSZ. Zároveň sa podieľala na formovaní proti-

v Moskvě nebo na honu divočáků v Kyjevě.“

Scenár odvolania Dubčeka z funkcie prvého tajomníka ÚV KSČ sa začal naplňovať po rokovaníach vedúcich predstaviteľov KSČ a KSSZ v Kyjeve (7.-8. 12. 1968). Na základe rozhodnutia Moskvy sa za KSČ zúčastnili na rokovaní A. Dubček, L. Svoboda, O. Černík, G. Husák a L. Štrougal. Predmetom rokovania boli aj otázky súvisiace s personálnym obsadením ústredných inštitúcií federálneho štátu, vrátane obsadenia funkcie predsedu Federálneho zhromaždenia. Členovia politbyra ÚV KSSZ otvorene hovorili o Smrkovskom ako o „vodcovi pravícových síl“. A práve v Kyjeve sa zrodil scenár, na základe ktorého mal byť Dubček odstránený z funkcie prvého tajomníka ÚV KSČ a odsunutý na post predsedu Federálneho zhromaždenia. Problém však nastal, keď predseda Národného zhromaždenia, Josef Smrkovský, sa rozhodol uchádzať o post predsedu Federálneho zhromaždenia, čo situáciu značne komplikovalo.

Ešte pred rokovaním v Kyjeve predložil na zasadnutie predsedníctva ÚV KSS predsedu SNR, Ondrej Klokoč, materiál Uplatňovanie slovenskej politiky vo federálnych orgánoch a účasť Slovákov vo výkonných orgánoch federácie. Slovenská národná rada žiadala, aby v politickej praxi federácie bola zakotvená zásada: ak je prezidentom ČSSR Čech, v takom prípade predsedom federálnej vlády, alebo predsedom Federálneho zhromaždenia bude Slovák. Nebola to však nijaká nová požiadavka a nebol to ani výmysel Husáka, ako sa to niekedy tendenčne tvrdí. Tak, ako neboli novými požiadavkami ani princípy: parity, pomerného zastúpenia, alebo zákazu majorizácie. Tieto princípy totiž tvorili súčasť demokratického obsahu federácie, ako ho po januári 1968 presadzoval slovenskí reformní komunisti. Hneď po návrate Gustáva Husáka z Kyjeva prijalo predsedníctvo ÚV KSS jednomyselné uznesenie: „trvať na tom, aby funkcia predsedu Federálneho zhromaždenia bola vyhradená pre poslanca zo Slovenska.“

Po rokovaníach predstaviteľov KSČ a KSSZ v Kyjeve zasadal aj Výkonný výbor predsedníctva ÚV KSČ (11. 12. 1968). Predmetom rokovania boli i per-

jom členov výkonného výboru. Nakoniec zamietol Smrkovského návrh, aby o tejto otázke definitívne rozhodol Ústredný výbor KSČ a požiadal ho, aby o celej záležitosti zachoval mlčanie. Zneistený Dubček sa potreboval zorientovať. Kabinetnú politiku totiž nerobil len on s Brežnevom, ale aj ostatní signatári Moskovského protokolu.

Po zasadnutí Ústredného výboru KSČ (12.-13. 12. 1968) prepukla v Česku hysterická kampaň podporujúca kandidatúru Smrkovského na post predsedu Federálneho zhromaždenia. Rozsiahla medializácia kampane rozvírila vnútropolitickú situáciu a vyhotila slovensko-české vzťahy. Okolo Smrkovského sa sformovala akási „česká národná jednota“, nesúca sa na vlne českého nacionalizmu, do ktorej sa zapojili aj vplyvné skupiny, ktoré otvorene odmietali federatívne usporiadanie. Traumatizovaná česká spoločnosť sa ani po 21. auguste 1968 nedokázala vyrovnáť s federatívnym usporiadaním štátu. Federáciu ponímala ako niečo naoktrojované a najmä ponižujúce pre český národ, čo si Slováci vydobyli na Čechoch. Kampaň za Smrkovského chápala česká spoločnosť ako výsostne prestížnu záležitosť českého národa.

Za Smrkovského sa v Česku postavilo najmä študentské hnutie, odborové organizácie a v podstate celá česká kultúrna obec. Nechýbali ani výzvy na generálny štrajk a organizovali sa rôzne nátlakové akcie. Petíciu na podporu Smrkovského podpísalo okolo 2 miliónov občanov. Prehlbujúca sa kríza nadobudla také rozmery, že Dubček na decembrovom zasadnutí ÚV KSS pripúšťal už aj možnosť použitia mocenských prostriedkov. Vlnu hysterie a protislovenského nacionalizmu vyvolal v Česku televízny prejav Gustáva Husáka v ktorom informoval verejnosť, že ÚV KSS jednomyselné prijal uznesenie, aby predsedom Federálneho zhromaždenia bol Slovák. SNR na svojom zasadnutí 28.-29. decembra 1968 vyslovila podporu tomuto návrhu. Masovokomunikačné prostriedky v Česku celý problém tendenčne personifikovali. V žiadnom prípade nešlo o osobnú záležitosť Gustáva Husáka.

Na prelome rokov 1968-1969 dosahovala kampaň za Smrkovského svoj vrchol. Verejné vystúpenia Smrkovského si každý

Prezident Svoboda menoval 1. januára 1969 prvú federálnu vládu na čele s Oldřichom Černíkom a nasledujúci deň predsedníctvo SNR menovalo slovenskú vládu na čele so Štefanom Sádovským. Ak skupina okolo Smrkovského kalkulovala, že Slováci obsadia post predsedu federálnej vlády a Smrkovský si obháji funkciu predsedu Federálneho zhromaždenia, tak sa mýlili. Po menovaní federálnej vlády na čele s Černíkom Smrkovský kapituloval a vyhlásil, že už netrvá na funkcii predsedu Federálneho zhromaždenia (bola mu totiž ponúknutá funkcia predsedu Snemovne ľudu) a podriadil sa rozhodnutiu Ústredného výboru KSČ. Týmto sa skončila prvá „kríza federácie“. Jej dozvuky síce ešte pretrvávali, ale definitívne ich prekryla tragická smrť študenta Jana Palacha a jeho nasledovníkov.

Predsedníctvo ÚV KSČ prijalo 4. januára 1969 vyhlásenie k politickej situácii v ktorom odsúdilo kampaň na podporu Smrkovského, ktorá otvorila priestor pre pôsobenie „extrémnych síl.“ V snahe upokojiť českú verejnosť predsedníctvo prehlásilo, že dohady o odstránení Smrkovského zo straníckych a štátnych funkcií sa nezakladajú na pravde. Smrkovský vo svojom rozhlasovom a televíznom vystúpení podporil vyhlásenie predsedníctva ÚV KSČ a vyzval robotníkov, aby nevstupovali do štrajku na jeho podporu. Následne predsedníctvo ÚV KSS schválilo, 6. januára 1969, návrh kandidátov na funkciu predsedu Federálneho zhromaždenia v zložení: Ladislav Novomeský, Ondrej Klokoč a Jozef Lenárt. Na funkciu predsedu Snemovne národov bol navrhnutý Dalibor Hanes.

V priebehu týždňa sa však situácia radikálne zmenila a predsedníctvo ÚV KSS schválilo 13. januára 1969 kandidatúru Petra Colotku na funkciu predsedu Federálneho zhromaždenia. Dňa 29. januára 1969 sa konali ustanovujúce schôdze snemovien Federálneho zhromaždenia. Predsedom Snemovne ľudu bol zvolený Josef Smrkovský a predsedom Snemovne národov Dalibor Hanes. Na prvej spoločnej schôdzi oboch snemovien bol 30. januára 1969 zvolený do funkcie predsedu Federálneho zhromaždenia Peter Colotka. Miesto pre Alexandra Dubčeka bolo pripravené.

JÁN BOBÁK

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o., Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: *Július Binder* – Šéfredaktor: *Teodor Križka* – Cena jedného čísla je 1.60 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk – ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie
z predchádzajúceho čísla)

Sv. Brendana z Birru
29. novembra 1989, Einsiedeln

SVIEČOČKY
PRE PANNU MÁRIU...

Keď sa ráno zobudím (v týchto dňoch sa zobúdzam skoro), vždy s akýmsi nepokojom zapínam rádio. A keď zistím, že ranný rádiožurnál sa nezačína správou, že lietadlo s Gorbačovom sa zrútilo alebo že ho „odvolali“ z postu generálneho tajomníka strany a zbavili prezidentskej funkcie, žiada sa mi zapáliť sviečku či zaniest kvietok Panne Márii za vyslyšanú prosbu. Z týchto pomyselných kvetov je už veľká kytica a želám si iba jedno: aby som do nej mohol kvietky pridávať a skrášľovať ju až do posledných dní môjho života. Budem to však aj tak vždy považovať za zázrak.

Nie som kremlinológ, a preto sa neodvážim diagnostikovať daný stav ani vyslovovať prognózy. Kladiem si len dve otázky a predpokladám, že si ich kladú aj všetci tí, ktorých život, tak ako môj, poznačil moloch komunizmu. Po prvé: Mohol by Gorbačov konať aj inak, ako práve koná? Po druhé: Keď sa púšťal do tohto diela, predpokladal následky, ktoré z neho možno vyplynú a ktoré sa už vlastne dejú?

Nazdávam sa, že na prvú otázku nám odpoveď poskytne logické zmýšľanie: Gorbačov nemohol konať inak, lebo Sovietsky zväz v tej dobe sa nachádzal v politickom a ekonomickom rozklade. Petrifikovala ho stránica byrokracia, ktorá bola ešte neúčinnějšía a obmedzenejšia ako cárska byrokracia. Zvierala ako oceľové brnenie a zakrývala prázdnotu. Nezostávalo nič iné, ako priznať zlyhanie systému a, ako sa dnes zvykne hovoriť, opätovne položiť jeho základy a pritom podľa možnosti zachrániť aspoň fasádu. Myslím, že túto skutočnosť nemožno poprieť.

Na tú druhú otázku však neviem nájsť odpoveď a obávam sa, že na ňu neodpovie nik, ba ani sám Gorbačov. Ten si ju však určite položil vtedy, keď uviedol do chodu svoje veľkolepé reformy. Pochádzal predsa z Ruska a keďže sa tam narodil a tam aj žil, dôverne poznal súkolesia mašinérie; nemohol nevedieť, že demontáž takého totálne totalitného režimu, ako bol sovietsky, bude oveľa zložitejšia, ako jeho montáž. Keď už niekto raz uchopí moc do svojich rúk, zbaviť ľud slobody je už hračka: stačí polícia so železnou päsťou.

Keď potom ide o navrátenie slobody bez toho, aby to vyprovokovalo tornádo, na to už nepostačí železná päšť polície. Tu treba oceľovú políciu, ktorá by tento návrat slobody usmerňovala pomocou rovnakých metód, s akými Stalin riadil otroctvo, čiže pomocou lágrov a šibeníc. Presne túto cestu si zvolila čínska vláda po udalostiach na Námestí nebeského mieru; je to cesta obozretná, no neľudská. Gorbačov ju ľudsky a pritom odvážne odmietol. Uprednostnil tornádo. A teraz sa v ňom zmieta až po uši.

Periférne provincie ríše sa prudko a násilne odtrhávajú, lebo ani marxizmus-leninizmu sa za sedemdesiat rokov nepodarilo stmeliť etniká do jednej masy. Tieto národnosti sa znova navrátili k tradičným kratochvíľam – k bratovražedným bojom. Prvé právo, ktoré robotníci požadovali a ktorého sa zmocnili, bolo právo na štrajk; chýrečná perestrojka nie a nie odštartovať a obchody zívajú tragickou prázdnotou. Podarí sa Gorbačovovi ovládnuť odstredivé sily, ktorých vyčíňanie rozpútala sloboda?

Jediný motív, vďaka ktorému v to môžeme dúfať, je samotný Gorbačov: jeho usmievavá a mierumilovná tvár, jeho pokojný spôsob reči a aj psy-

chomotorická ľahkosť a nenútenosť, ktorou priam konkuruje Jánovi Pavlovi II. Je tu však jeden rozdiel: Keď pápež nastupuje do lietadla, aby preletel pol sveta, vie, že po návrate do Ríma nájde všetko tak, ako keď Večné mesto opúšťal: očakáva ho pápežská kúria, kardináli ho s úctou a pokorou zdravia, veriaci mu tleskajú. Nie som presvedčený o tom, že keď sa Gorbačov vzdiali z Moskvy, môže tak urobiť s rovnakou istotou a s podobným pokojom v duši. Keď sa raz Nikita Chruščov vrátil z dovolenky na vidieku, v jeho tajomníckom kresle už sedel ktosi iný

JOZEF M. RYDLO

Zápisník 1989 (5)

a dvere na ústrednom výbore boli zatarasené. V takých režimoch nič nepredstavuje väčšie nebezpečenstvo ako neprítomnosť.

Gorbačov urobil skutočnú revolúciu aj vďaka jeho „nomádstvu“. A nám nezostáva nič iné, ako dúfať, že keď zvažoval výhody a nevýhody, neprerátal sa.

Ak sa teda neprerátal a všetko sa mu na konci vrátil, ten, kto dnes navštevuje európske metropoly, sa píše do dejín ako najväčší štátnik 20. storočia. Ak sa však prerátal, nebude to brániť tomu, aby jeho meno figurovalo v História. Bude v nej však zapísaný ako nebojácny rytier, ktorý bojoval za ideály, ako hrdina ušľachtilej a veľkorysej utópie odsúdený na zlyhanie, ktoré v etike a jazyku španielskych hidalgov predstavuje „erb šľachtitých duší“.

V oboch prípadoch mu však musíme zložiť hlbokú poklonu, preukázať tú najvyššiu poctu a Panne Márii za vyslyšané prosby zapáliť veľa-preveľa sviečok a priniesť mnohopremnoho kvetov.

Sv. Jána, apoštola a evanjelistu
27. decembra 1989, Bukurešť

RADOŠŤ, STRACH, HNEV,
PAMÄŤ

Na asfalte leží holubica, rozstrieľaná dávkou zo samopalů. Študenti ju nechali pred fakultou architektúry medzi kvetmi a krížmi, ktoré pripomínajú ich padlých spolužiakov. „Vidiš ju?“, hovorí Gheorghiu Coloianu, dvadsaťtriročný študent dejín umenia. „Je symbolom mieru a Ceaușescu zavraždil aj ju. Nikdy viac už nebude žiadny ďalší Ceaușescu. Nebolo to všetko márne.“ Gheorghiu nosí okúhľe okuliare a za opaskom má zavesenú plynovú masku. Dohliada na barikády okolo univerzity. Z času na čas sa však vracia na toto miesto, pred kríže ovenčené kvetinami. Lesknúcimi sa očami hľadá na kríž, pri ktorom leží holubica: je tam obhorený a zakrvavený index dvadsaťtriročného študenta elektrotechniky Romana, ktorého rozmliaždil pancierový voz. Na drevených krížoch medzi stovkami horiacich sviečok visia svetie; preháňajú sa cez ne porvyv vetra ako cez vzácne pamiatky na padlých bez mena.

Z týchto obrazov pozostáva súčasná Bukurešť: radosť, strach, hnev, pamäť. A ešte smrť, aj napriek už dosiahnutému víťazstvu revolúcie. Severnú stanicu zalieva slnečné ráno štedrovečerného dňa. Je jedenásť hodín predpoludním, chodník zaplňajú žieničky a vidiečania obťažkaní batožinami, vládne tu priam slávnostná atmosféra. Mauro však nestíha ani len

doraziť k východu, keď zrazu zarahotia krátke a rýchle série výstrelů. Prichádzajú odkiaľsi zľava a vypľuli ich kalašnikovcy alebo iné ľahké samopaly; najprv sú veľmi ďaleko, no neprestajne sa približujú. Nakoniec ich počut' spred hlavného staničného vchodu. Ľudia v panike utekajú k východu na ľavej strane.

Odrazu sa však práve z ľavej strany začne valiť huf vydesených ľudí: „Tragen!“ kričia, čo znamená, že sa strieľa aj tam. Vo veľkom podchode sa pravdepodobne završuje hromadné vraždenie, ktoré je v týchto dňoch také časté.

padlých. Ďalej franforce látky, obhorené kusy dreva a letáčky s jedným-jediným obsesným nápisom: „Libertate“. V strede námestia stoja desiatky tankov T55 a sú ovenčené kvetinami a zástavami. Sú to dva kompletne pluky, ktoré pozostávajú z tankových a parašutistických čiat v bojovej pohotovosti. Dosadili ich ako posádku do apokalyptického scenára. Budova univerzitnej knižnice prišla o poschodie pri delostreľbe; bývalý kráľovský palác a sídlo komunistickej vlády si sťa prizrak zachoval len fasádu.

Z bunkeru tajnej polície Securitate,

A ešte predtým, než sa na vec pozriem striktné analyzujúcim pohľadom, musím priznať, že človeka sa pred niektorými víťazstvami zmocňuje dojatie. Aj keď je demokracia, tak ako aj princíp konkurencie, dokonalá len v knihách, aj keď nezabraňuje vykorisťovaniu, zneužívaniu moci ani podlosti, predsa len predstavuje najsilnejšiu obrannú hradbu proti všetkým podobám tyranie. Je dokonca najlepším režimom, vďaka ktorému sa dá vyhnúť Kambodži Červených Kmérov, udalostiam v Temesvári, na štadióne v Santiagu alebo

z ktorého agenti spustili paľbu z guľometů do bezbranného davu, dnes zostal iba sčernetý betónový blok, ohlodaný stopami po guľkách. Pred vchodom stojí niekoľko poprevracaných áut tajnej polície; na zadných sedadlách možno rozoznať falošné a zameniteľné poznávacie značky, ktoré sa používali vtedy, keď prevážali trestancův. Dvere na autách sú dokaličené od kopancův a úderův, ktoré im uštedrili demonštranti. Trochu ďalej stojí malý trabant, vyrobený vo Východnom Nemecku, ktorý ako sendvič zlisovali oceľové pásy tankův. Na budove Ústredného výboru Komunistickej strany Rumunska, z ktorej Nicolae Ceaușescu prehovoril poslednýkrát tesne predtým, akosa pokúsil utiecť na helikoptére, sú okná ešte stále zabarikádované vzácnym nábytkom a perzskými kobercami; sú to neúčinné barikády, ktoré postavila tajná polícia. Búrlivý dav ľudí sa zhromaždil pod balkónom padlého diktátora. Skandujú: „Pustite nás dnu!“ Ale takisto kričia: „Komunisti z novej vlády von!“ Jeden plukovník sa ich márne snaží upokojiť. Revolúcia zvíťazila, ale skutočný mier do tohto mesta ešte nevkrólil. Keď sa zošerí, Mauro Niromsa vracajú do svojho hotela Minerva, ktorý sa nachádza trochu ďalej od centra. Zdá sa, že všade zavládol pokoj, no keď prejdú na chodník pred hotelom, náhle ich prevkápí dobre známy zvuk výstrelův. Vyšli zo zbrani ostreľovačov a padli v ich bezprostrednej blízkosti. Jeden dôstojník im hovorí, že pri vedľajšom bloku práve zastrelili dvoch ľudí a že niekoľko ostreľovačov preniklo do domu, ktorý susedí s hotelom. Zúrivo strieľajú z okien do dvora: „Zrejme idú po vás, aby získali zahraničných rukojemníkov.“ Krátko nato, ako sa rozpútala paľba, na obrazovkách sa objavila Ceaușescova mŕtvola. Noc v Bukurešti sa naďalej podobá na noci v Bejrúte, aj keď tyrana už niet a revolúcia zvíťazila.

Sv. Silvestera, pápeža
31. decembra 1989, Chavannes

ROK DEMOKRACIE

Na symbolickú ilustráciu roka 1989 sa nehodí ani mužská, ani ženská osobnosť. Najlepšie ho totiž symbolizuje jedna myšlienka. Táto myšlienka stále prežíva a mnoho mužův a žien práve dokázalo, že sú pripravení za ňu položiť aj život. Touto ideou je demokracia. Ešte nikdy sa nestalo, že v takom krátkom časovom období toľko ľudských bystostí viedlo naraz také množstvo bojův a bitiek v toľkých krajinách preto, aby nastolili, reštaurovali alebo udržali takú prostú myšlienku.

na Námestí nebeského pokoja. Po režimoch, ktoré vraždili študentův, prišiel teda čas režimův kriesiacich z mŕtvych pražského študenta Jana Palacha, ktorý obetoval svoj život po potlačení Dubčekovej jari.

A práve toto intuitívne a bez akejkolvek akademickej analýzy pochopili všetci mladí, tí, ktorí sa zmobilizovali od Čile a Paraguaja až po Južnú Afriku, od Bukurešti po Bratislavu, Prahu, Berlín a od Lipska až po Varšavu. V niektorých prípadoch nemali nič iné, len vlastnú odvahu, no všetci povstali proti moci nekompetentných a skorpumpovaných diktátorův.

Rok 1989 za svoj hlboko výnimočný charakter z veľkej časti vďačí práve im.

No za túto výnimočnosť rovnako vďačí aj fantastickému efektu nákazlivej choroby. Ten najmä v Európe spôsobil, že ľudia v Bratislave, Prahe i v Bukurešti sa dožadovali toho, čo vydobyli iní ľudia vo Varšave a v Budapešti. Keď boli miestne vlády postavené pod tento tlak, ktorý svojmu vzniku z veľkej časti vďačí činnosti Michaila Gorbačova, nevydržali dlho – dokonca ani v Rumunsku. Zmohli sa len na pár fanfarónskych kúskův, ktoré však v spomenutom prípade boli dramatické a rozosievali smrť.

Keď sa pozerám na tento prevkápajúco rýchly vývoj s ďalekosiahlym dosahom, neodpustím si dve poznámky.

Po prvé, aj napriek významným vývojovým zmenám na starom kontinente by sme nemali zabúdať na zvyšok sveta. Aj keď v Európe už úplne vládne demokracia, už dávno nie je stredom sveta. Je síce dôležité v krátkom čase pomôcť rodiačim sa východoeurópskym demokraciám, ale bolo by to nespravodlivé a nebezpečné, keby sa tak dialo na úkor tretieho sveta. Ekonomická regresia v týchto krajinách by len zrýchlila otrasy v demokratických režimoch a stála by pri vzniku mocných utečeneckých vln, ktoré európske krajiny budú len horko-ťažko zvládať.

Po druhé, po emotívnosti a dojímavom charaktere týchto prvých víťazstiev demokracie, ktoré ľudia zakúšali naživo, musí nasledovať – a to čím rýchlejšie, tým lepšie – chladnokrvné ohodnotenie ekonomickej a spoločenskej situácie a prvé nápravné opatrenia. V Brazílii aj v Indii, v Rumunsku aj v Česko-Slovensku pôjde o prvú skúšku nových demokratických režimův alebo nových vlád. Budú musieť spojiť ducha otvorenosti so zmyslom pre rozhodovanie, písať dejiny a zároveň riadiť veci každodenné – skrátka, skúsiť napísať báseň o účtovnej knihe, ako to robíme my všetci.

(Pokračovanie v budúcom čísle)